

FISKETILLSYN

Utbildning för
fisketillsynsmän

fiskevattenägarna
Sveriges fiskevattenägareförbund

Havs
och Vatten
myndigheten

FISKE
TILLSYN

UTBILDNING FÖR FISKETILLSYNSMÄN

Fisketillsynen är en viktig del av fiskevården. Syftet med fisketillsynen är att se till att lagar och regler följs.

Lagar och regler ändras och förändras fortlöpande. Det betyder att det som var ett lagbrott igår nödvändigtvis inte är ett lagbrott idag, eller tvärt om. Ett exempel på en genomgripande förändring är lagändringen om kontrollavgift för överträdelser av bestämmelserna i en fiskevårdsområdesförenings egna regler. Sådana överträdelser kunde tidigare polisanmälas och leda till allmänt åtal. Nu betraktas en sådan överträdelse istället som en civilrättslig avtalsfråga mellan två parter.

En fisketillsynsman måste alltså vara väl bevandrad och uppdaterad om lagar och regler. Fisketillsynsmannen måste också känna till fiskerättens grunder och struktur. Och, inte minst, måste fisketillsynsmannen känna till sina egna skyldigheter och rättigheter i utövandet av tjänsten.

Föreliggande utbildningsmaterial är uppdaterat efter gällande lagstiftning. Det är upplagt i fem delar: lagstiftningen, fiskerätten, fisket och fiskevården, fisketillsynen samt några exempel ur verkligheten i reportageform. Innehållet ger en heltäckande och allsidig belysning av vad en fisketillsynsman måste känna till.

I slutet finns även en kursplan som bygger på utbildningsmaterialets upplägg.

Materialet föreligger endast i digital form och var och en får ladda ner och skriva ut sitt eget kompendium.

Vid behov kommer materialet att uppdateras och anpassas vartefter lagstiftningen förändras.

Produktionen av utbildningsmaterialet har medfinansierats av Havs- och vattenmyndigheten genom anslag 1:12 – Åtgärder för havs- och vattenmiljö.

Thomas Lennartsson

Sveriges fiskevattenägareförbund

Utbildning för fisketillsynsmän har tagits fram av Sveriges fiskevattenägareförbund i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten.

Senast ändrad i januari 2016.

Produktion, text och foto: Lars Krögerström, Vetenskapsjournalisterna

Illustrationer: Lasse Widlund

Grafisk form: Cecilia Witt-Brattström

Utbildning för fisketillsynsmän

INNEHÅLL

Lagstiftningen _____ 5–13

Många lagar och regler för fisket _____ 5–11

Olika nivåer i lagstiftningen (5)
Fiskelagen (1993:787) (6)
Andra viktiga lagar (7)
Förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen (7)
Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (9)
Återutsättning (10)
Redskap i havet och de stora sjöarna måste vara märkta (11)
Andra viktiga föreskrifter (11)
Portalen Svenska fiskeregler (11)

Brott och straff _____ 12–13

Brott mot fiskelagen (12)
Försök och förberedelser till brott (13)
Kontrollavgiften (13)

Fiskerätten _____ 14–21

Viktiga gränser för fiskerätten _____ 14–16

Administrativt viktiga gränser (14)
Första definitiva vandringshindret (14)
Gränsen mellan sötvattenområde och kustområde (14)
Gränsen mot allmänt vattenområde (14)
Baslinjen, territorialgränsen och Sveriges sjöterritorium (15)
Sveriges ekonomiska zon (15)
Illustration: Viktiga gränser (16)

Fiskerätt är resursförvaltning _____ 17

Fiskerätten i allmänt vatten _____ 18–19

Allmänhetens fritidsfiske (18)
Förhållandet mellan de fiskande (19)
Definitioner av redskap (19)
Rätt att använda annans strand (19)

Fiskerätten i enskilt vatten _____ 20–21

Enskild fiskerätt tillhör fastigheterna (20)
Allmänhetens rätt att fiska i enskilt vatten (20)
Fritt handredskapsfiske (21)
Samers fiskerätt (21)
Utländska medborgare (21)

Fisket och fiskevården _____ 22–29

Statens ansvar för fiskevården _____ 22–23

Fiskevård genom föreskrifter (22)
I havet (22)
I kustmynnande vattendrag (22)
I de stora sjöarna (23)
I övriga enskilda vatten (23)
Särskilt om fiskådra (23)

Fiskerättsägarens ansvar för fiskevården _____ 24–28

Fiskerättsägarnas huvudansvar (24)
Kustmynnande vattendrag (24)
Att fastställa fiskerätt (24)
Skiftat och oskiftat fiskevatten (25)
Förvaltning av samfällda fisken (25)
Lagen om fiskevårdsområden (26)
Upplåtelse av fiske (27)
Upplåtelseformer, fiskekort (28)
Vanskötsel av fiske (28)

Fiskelicens, personlig fiskelicens och avsaluförbud _____ 29

Fisketillsynen _____ **30–44**

Fisketillsynen är en del av fiskevården _____ **30–33**

Fisketillsynens roll (30)
Havs- och vattenmyndigheten (30)
Kustbevakningen (30)
Länsstyrelserna (30)
Polisen (31)
Fiskerättsägaren (31)
Fisketillsynsmän (31)
Regionala skillnader (32)

Föreskrifterna om fisketillsynsmän _____ **34–35**

Föreskrifternas innehåll (34)
Fisketillsynsmans uppgifter (34)
Att bli förordnad (35)
Fisketillsynsmans tjänstetecken (35)
Utbildningen (35)
Ansökan om förordnande (35)

Steg för steg till förordnande _____ **36**

Alla kan utbilda sig (36)
Uppgifter i ansökan (36)
Förordnandet (36)

Fisketillsynsmans rättigheter och skyldigheter _____ **37–42**

Allmänna befogenheter enligt fiskelagen (37)
Fiskarens identitet (38)
Husrannsakan och kroppsvisitation (38)
Rätt att undersöka fisk och redskap (38)
Rätt att ta i beslag (38)
Anmälan om beslag (38)
Särskilt om beslag av fisk (39)
Förverkande (39)
Rätt att ansöka om föreläggande (40)
Frihetsberövande (40)
Nödvärn (41)
Rätt att bruka våld (41)
Rapportering (42)
Förstärkt straffskydd (42)
Tystnadsplikt (42)
Kontrollavgiften (42)

Fisketillsynsmannens uppträdande _____ **43–44**

Flera olika uppgifter (43)
Brott ska beivras (43)
Undvika utpressning (44)
Respektfullt uppträdande (44)
Gott omdöme (44)

Reportage _____ **45–55**

Viktigt med välskrivna fisketillsynsrapporter _____ **45–48**

I Timrå har fisketillsynsmän, polis och åklagare nära samarbete.
"Det finns många papperskorgar på vägen till fällande dom".
Steg för steg i ett fisketillsynsärende.

Femton samverkande fiskevårdar i Nedre Ljungan _____ **49–50**

"Numera är det sällan som någon fiskare bryter mot reglerna".
Fisketillsynsmännen är omdöpta till fiskevårdar.

Andreas kontrollrunda och vardagsförberedelser _____ **51–52**

Kerstin Söderlind förordnar fisketillsynsmän _____ **53–55**

"Vanligaste orsaken till avslag är att den sökande finns med i brottsregistret".

Blanketter för rapportering _____ **56–58**

Studieplan _____ **59–64**

Länkar och adresser _____ **65**

Många lagar och regler för fisket

- Olika nivåer i lagstiftningen
- Fiskelagen (1993:787) reglerar rätten att fiska
- Andra viktiga lagar
- Förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen
- Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter
- Märkning av redskap
- Andra viktiga föreskrifter
- Portalen Svenska fiskeregler

OLIKA NIVÅER I LAGSTIFTNINGEN

Lagar, förordningar och föreskrifter

Fiskerilagstiftningen består av fiskelagen, förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt föreskrifter. Dessutom finns flera andra lagar, förordningar och föreskrifter som berör fisket och påverkar fisketillsynen och dess förutsättningar.

Lagar stiftas av riksdagen, förordningar beslutas av regeringen och föreskrifterna utfärdas av expertmyndigheterna. Havs- och vattenmyndigheten är förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav. Jordbruksverket hantlar frågor om främjande av landsbygdsutveckling.

Aktuella författningar som rör fisket finns på Havs- och vattenmyndighetens hemsida. I anslutning till varje lag och annan författning finns också

ett ändringsregister som visar vilka förändringar som gjorts och när ändringarna har genomförts.

Många lagar och regler som påverkar det svenska fisket är underordnade **EU:s gemensamma fiskeripolitik**. Medlemsstaterna har överlämnat exklusiv kompetens/ensamrätt till EU att reglera bevarandet av havets biologiska resurser inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken.

Medlemsstaterna får endast införa fiskeregleringar i de fall beslutsbefogenheter har återlämnats genom bemyndigande i EU:s rättsakter. Sådan nationell lagstiftning får enbart innebära en skärpning eller komplettering av sådant som EU redan lagstiftat om.

Fiskerilagstiftningen består av fiskelag, förordning om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt föreskrifter. Dessutom finns flera andra författningar som rör fisket och fisketillsynen.

LAGSTIFTNINGEN

I EU:s förordningar finns lagstiftning om vilken övervakning och kontroll som ska bedrivas på fiskets område (t ex kontrollförordningen). En förordning är en bindande rättsakt som alla EU-länder ska tillämpa i sin helhet och den är direktverkande. EU:s förordningar riktar sig framför allt mot yrkesfisket i havet. EU:s förordningar kan även gälla direkt gentemot enskilda personer, till exempel att fritidsfiskare inte får saluföra fisk som fångats i havet.

Fiskelagen (1993:787) är antagen av riksdagen och omfattar rätten till fiske och fisket inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon. Förändringar i lagen sker då och då. 1 oktober 2014 ändrades fiskelagen i vissa stycken (SFS 2014:700), bland annat infördes begreppen fiskelicens och personlig fiskelicens istället för det gamla begreppet yrkesfiskelicens.

Fiskelagen bemyndigar regeringen att utfärda föreskrifter på fiskets område. Det har regeringen gjort i **förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen**.

Regeringen bemyndigar i sin tur, med stöd i för-

ordningen, Havs- och vattenmyndigheten att utfärda **föreskrifter** som behövs för fiskevården och för fiskets bedrivande. I föreskrifterna finns regler om hur fisket i havet och i sötvatten får bedrivas. I sötvatten gäller myndighetens föreskriftsrätt upp till första definitiva vandringshindret i ett vattendrag, samt i de stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland.

I övriga sötvatten kan myndigheten utfärda föreskrifter om det finns särskilda skäl, till exempel för fiskets hänsyn till naturvården och för att skydda särskilt hotade arter av nationellt intresse. Föreskrifter som rör fiskets hänsyn till naturvårdens intressen får dock inte vara så ingripande att fisket avsevärt försvåras. Det betyder att bestämmelserna inte ska vara mer ingripande än att ett rationellt fiske kan bedrivas i normal omfattning.

Det finns också en särskild föreskrift som reglerar utsättning av fisk.

I regeringens förordning bemyndigas även Jordbruksverket att utfärda vissa föreskrifter, till exempel om vattenbruket.

FISKELAGEN (1993:787) REGLERAR RÄTTEN ATT FISKA

Fiskelagen reglerar rätten till fiske inom Sveriges sjöterritorium och Sveriges ekonomiska zon. Områden och gränser beskrivs närmare under kapitlet Viktiga gränser för fiskerätten (sid 14–16).

Lagen definierar vidare begreppet **fisk** som i lagens mening även omfattar vattenlevande blötdjur och vattenlevande kräftdjur (4 §). Till blötdjuren hör bland annat ostron, musslor och bläckfiskar och som kräftdjur räknas krabbor, hummer, havskräftor och sötvattenskräftor.

Med **fiske** avses verksamhet som syftar till att fånga eller döda fritt levande fisk (5 §).

Definitionen av **fasta och rörliga redskap** beskrivs i 7 § och **rätten till fiske** omfattas av 8–16 §§. Här regleras också redskapsbegränsningar för fritidsfisket.

Begreppet **fiskådra** tas särskilt upp i 17–18 §§.

Fisket och **fiskets bedrivande** regleras från och med 19 §.

I 19 § bemyndigas regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer (Havs- och vattenmyndigheten) att meddela föreskrifter för fiskevården och

Nät betraktas som rörligt redskap om det inte uppfyller kriterierna för fasta redskap. Definitionen av fasta och rörliga redskap framgår av fiskelagen 7 § (se sid 19).

fiskets bedrivande som förbjuder eller begränsar

1. fisket med avseende på vilken fisk som får fångas,
2. användningen av fiskefartyg, fiskemetoder eller fiskeredskap,
3. fiske inom vissa områden eller för vissa ändamål,
4. användningen av redskap, agn, båtar eller annat som kan sprida kräftpest eller någon annan sjukdom.

Även 20–23 §§ omfattar bemyndiganden att utforma regler för fisket och 24 § avser tillämpning. 25–27 §§ tar särskilt upp förhållandet mellan de fiskande och hänsyn till andra när fler fiskande har rätt att fiska i samma vatten samt rätten att använda annans strand.

Lagreglerna om **fiskelicens** och **personlig fiskelicens** finns i 29–32 §§.

Ramarna för fisketillsynen regleras i 34–36 §§ och straffbestämmelser med mera för brott mot fiskerilagstiftningen finns i fiskelagen 37–60 §§.

ANDRA VIKTIGA LAGAR

Lagen (1981:533) om fiskevårdsområden, LOFO. LOFO reglerar samverkan i fiskevårdsområden mellan flera fiskerättsägare. I ett fiskevårdsområde finns sedan 2011 en unik möjlighet att ta ut en kontrollavgift för fiskare som överträder föreningens egna regler. LOFO påverkar i hög grad fisketillsynen inom fiskevårdsområden.

Lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter. Lagen reglerar bland annat bildande av samfällighetsföreningar och hur ett samfällt fiske kan förvaltas.

Lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde. Lagen reglerar var gränsen går mellan fastigheter med enskilt fiske och allmänt vattenområde.

Lagen (1966:374) om Sveriges sjöterritorium och **Lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon** beskriver administrativa gränser för Sveriges nationella fiskerätt.

Polislagen (1984:387) anger ramar för polisens befogenheter.

FÖRORDNINGEN (1994:1716) OM FISKET, VATTENBRUKET OCH FISKERINÄRINGEN PRECISERAR FISKELAGENS BESTÄMMELSER

Förordningen innehåller bestämmelser om

1. fiske och vattenbruk inom Sveriges sjöterritorium och inom Sveriges ekonomiska zon,
2. fiske från svenska fartyg utanför Sveriges ekonomiska zon,
3. marknadsreglering för fiskeri- och vattenbruksprodukter,
4. stöd till vattenbruket och fiskerinäringen.

Under kapitlet om fisket och vattenbruket (**2 kap**) finns bland annat föreskrifter om fredade arter, förbjudna fiskemetoder, kräftpest, tillståndskrav för odling och utplantering av fisk samt tillståndskrav för fiskelicens och personlig fiskelicens.

5 § säger att det är förbjudet att fiska **mal, flodpärlmussla** och sådana arter som i bilaga 1 till **artskyddsförordningen (2007:845)** har markerats med **N**, till exempel **stör**. Artskyddsförordningen ligger under miljöbalken och reglerar bland annat fridlysning och handel med hotade djur.

6 § säger att fiske inte får bedrivas med **gift, sprängämnen** eller andra **bedövande eller dödande ämnen, elektrisk ström, skjutvapen** eller sådana redskap som fisken kan **spetsas** med. Fiske med ålsax, vars tänder är högst sex millimeter, är dock tillåtet. Huggkrok får användas för att bärga fisk som har fångats med andra redskap.

7 § bemyndigar Havs- och vattenmyndigheten att meddela föreskrifter om **fiskevården och fiskets bedrivande**.

I 8 § bemyndigas Havs- och vattenmyndigheten att även meddela föreskrifter om kräftfiske på allmänt vatten i Vätern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön.

Kräftpesten behandlas särskilt i 9–11 §§. Där finns regler för hantering av kräftor, redskap och emballage för att minimera risken för spridning av kräftpest. Länsstyrelserna ges också möjlighet att besluta om skyddsområden för flodkräfta. Inom ett skyddsområde finns strikta restriktioner för trans-

Malen är en av de fiskarter som är fredad i fiskerilagstiftningen. Det innebär att det är förbjudet att fiska mal.

porter och handel med kräftor och användning av bete, båtar och redskap. Det är förstås också förbjudet att plantera ut signalkräfta inom ett skyddsområde.

Även inom ett område som har förklarats smittat av kräftpest är det förbjudet att fånga, handla med och transportera alla slags kräftor. Betesfisk från området får inte flyttas till andra områden.

Förordningens 14–15 §§ innehåller reglerna för **märkning och utmärkning av fiskeredskap**. Märkning av redskap och sump ska utföras så att det framgår vem som använder redskapet, om användaren är yrkesfiskare eller fritidsfiskare och om användaren fiskar med enskild rätt. Märkningsreglerna bör, mot bakgrund av förarbetena till lagen, tolkas så att de gäller för havet och de stora sjöarna med allmänt vatten eller frifiske men att de inte omfattar övrigt sötvatten med enskild fiskerätt. Ytterligare detaljer kring märkning av redskap finns i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (FIFS 1994:14) om märkning och utmärkning av fiskeredskap (se sid 11). Föreskrifter för utmärkning av vattenbruksanläggningar meddelas av Jordbruksverket.

Utplantering av fisk regleras i 16–18 §§. Förordningen säger att all flyttning eller utsättning av fisk från ett vattenområde till ett annat kräver tillstånd av länsstyrelsen. Samma sak gäller för att anlägga eller driva en

fiskodling. Ett tillstånd kan förenas med villkor.

Förordningen slår också fast att tillstånd inte får ges om det finns risk för smittspridning eller om arten eller stammen är olämplig med hänsyn till vattenområdets särart.

Lax eller öring med uppväxtområden i havet eller i de fem stora sjöarna måste vara fettfeneklippt för att få sättas ut.

Havs- och vattenmyndigheten kan, i vissa fall i samråd med Jordbruksverket, meddela ytterligare föreskrifter om utsättning och flyttning av fisk (FIFS 2011:13).

I 19–20 §§ (som fått ny lydelse 1 oktober 2014) regleras tilldelningen av **fiskelicens och personlig fiskelicens**.

Förordningens **2 a kap** omfattar särskilda föreskrifter om fisket i ”Torneälvens fiskeområde”. Fisket i Torne älv regleras av gränsöversömmelsen mellan Sverige och Finland.

3 kap handlar om marknadsreglering för fiskeri- och vattenbruksprodukter. Här finns föreskrifter för att marknadsregleringen av de produkter som ingår i EU:s gemensamma fiskeripolitik ska kunna genomföras i Sverige.

4 kap rör stöd från Europeiska havs- och fiskerifonden.

HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETENS FÖRESKRIFTER GER DETALJERADE REGLER FÖR OLIKA OMRÅDEN

Genom fiskelagen 19 § och förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen 2 kap 7 § bemyndigas Havs- och vattenmyndigheten att utfärda föreskrifter för hur fisket får bedrivas och vilken fisk som får fångas.

Föreskrifterna är en viktig del av fiskevården. Föreskrifterna tillkommer och utformas utifrån fiskeri-biologiska behov och bygger på biologiska underlag. De påverkas även av politiska förändringar av fiskeriförvaltningens inriktning.

Förändringar i föreskrifterna föregås ofta av en dialog och ett remissförfarande med organisationer, länsstyrelser och andra myndigheter.

I Havs- och vattenmyndighetens författningssamling (HVMFS) finns en rad olika föreskrifter. Föreskrifterna har namn efter den myndighet som införde dem. FIFS innebär sålunda att en föreskrift infördes på Fiskeriverkets tid. Flera föreskrifter kommer dock att byta namn vid kommande omarbeteringar.

Innehåll som kan ha betydelse för fisketillsynen berörs i olika avsnitt av detta utbildningsmaterial.

Två övergripande föreskrifter (FIFS 2004:36 och 2004:37) reglerar fisket i havet och i sötvattensområdena.

FISKET I HAVET

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske i **Skagerrak, Kattegatt och Östersjön** innehåller bland annat bilagor som beskriver **gränsen mot sötvattensområdet** och **fredningsområden** utanför varje kustmynnande vattendrag av någon betydelse.

Föreskrifterna klargör bland annat även trålgränser och andra geografiska avgränsningar samt definitioner av olika redskapstyper som i huvudsak riktar sig till yrkesfisket till havs.

Här finns också allmänna bestämmelser om **återutsättningsskyldighet** (1 kap 8 §), **förbud mot ryckfiske** (1 kap 11 §) samt en uppräknings av **fredade arter** (3 kap 1 §) och **fredningstider** för olika arter (3 kap 2 §) inom föreskriftens område.

De fredade arterna i havet är:

- skärkniv
- havsnejonöga
- pigghaj
- småfläckig rödhaj
- brugd
- sillhaj (håbrand)
- slätrocka
- knaggrocka
- majfisk
- staksil
- blåfenad tonfisk
- ål (med undantag för den som har särskilt tillstånd att fiska ål)

Föreskrifterna innehåller också bestämmelser om **hummerfiske**. Vid hummerfiske får högst 14 tinor användas. Den som innehar fiskelicens får använda 50 tinor. Sedan 2014 måste även den som fiskar hummer med stöd av enskild rätt och som avser att sälja fångsten inneha fiskelicens.

Regler för fiskemetoder i Skagerrak och Kattegatt beskrivs i föreskriftens 4 kap och för Östersjön i 5 kap. I 5 kap 4 § finns bestämmelsen som säger att vid fiske med handredskap får högst **tre gäddor** per fiskare och dygn behållas. Gäddor under 40 cm och över 75 cm måste återutsättas. Bestämmelsen gäller inte för Bottenviken (delområde 31 norr om latituden 63 30 N enligt föreskriftens kartbilaga).

Föreskrifterna har elva bilagor varav tio med geografiska detaljer samt bestämmelser för de särskilda tillstånd som krävs för fiske efter ål.

FISKET I SÖTVATTEN

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i **sötvattensområdena** omfattar särskilda bestämmelser för respektive **Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland** samt **kustmynnande vattendrag upp till första definitiva vandringshindret**.

Gränsen mellan vattendragens sötvattensområden och kustvattnen beskrivs i bilaga 1 (identisk med bilaga 2 i FIFS 2004:36).

LAGSTIFTNINGEN

Föreskrifterna innehåller allmänna bestämmelser om bland annat **återutsättningsskyldighet**, **förbud mot ryckfiske** samt en uppräknings av **fredade arter**.

De fredade arterna i sötvatten är:

- havsnejonöga
- majfisk
- staksill
- vårsiklöja
- storskallesik
- groplöja
- skärkniv
- ål (med undantag för den som har särskilt tillstånd att fiska ål eller den som fiskar ål uppströms det kraftverk som anges i föreskriftens bilaga 6).

Yrkesfisket i sötvatten regleras i 1 a kap och 1 b kap.

ÅTERUTSÄTTNING

Återutsättningsskyldigheten, som finns i FIFS 2004:36 och FIFS 2004:37 innebär att en fisk av viss art som

- fångas när förbud mot fiske efter arten råder,
- fångas med redskap eller metod som inte är tillåten för arten,
- inte uppfyller föreskrivna bestämmelser om storlek genast ska släppas ut i vattnet vare sig den är levande eller död.

Gränsen mellan vattendragens sötvatten och kustvattnet är en av flera viktiga administrativa gränser för fisket. Gränsen beskrivs i föreskrifterna FIFS 2004:36 och FIFS 2004:37 (se även sid 14).

REDSKAP I HAVET OCH DE STORA SJÖARNA MÅSTE VARA MÄRKTA

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 1994:14) om märkning och utmärkning av utestående redskap gäller för Sveriges ekonomiska zon och territorialhav samt i inre vatten vid kusterna och i sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren. **Redskapen ska vara märkta på vakare, fiskekula eller cylinder.**

Det finns två skäl till att redskapen ska vara märkta. Det ena är sjösäkerheten, så att inte andra båtar av misstag kör på redskapen. Det andra är för tillsyn och kontroll av fisket och för att visa vem som fiskar.

Vid fritidsfiske eller fiske med stöd av enskild rätt ska redskapet vara märkt med namn och adress eller namn och telefonnummer eller särskilt registreringsnummer (som man kan få efter ansökan hos länsstyrelsen). I Vänern måste registreringsnummer användas.

Utöver detta ska redskap för fritidsfiske vara märkt antingen med F (fritidsfiske utan enskild rätt) eller ER (fritidsfiske med enskild rätt).

Lagstiftningens krav på märkning omfattar alltså havet samt Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren. För övriga sötvatten bör bestämmelserna tolkas så att de inte omfattas av lagkravet på märkning av redskap.

Vid yrkesmässigt fiske ska uppgift om fartyg, fiskelicensnummer eller särskilt registreringsnummer finnas på redskapet.

För utmärkning av redskap utomskärs eller redskap inomskärs, som sträcker sig längre än 300 meter, gäller särskilda regler. Ett överseglsbart redskap som är utsatt inomskärs och som är kortare än 300 meter får ha en fiskekula i vardera änden. För redskap kortare än 50 meter räcker en fiskekula eller cylinder.

Ytterligare detaljer och definitioner finns i nämnda föreskrifter.

ANDRA VIKTIGA FÖRESKRIFTER

Andra föreskrifter från Havs- och vattenmyndigheten som kan vara bra att känna till är:

FIFS 1985:3 om fisketillsynsmän. Här regleras fisketillsynsmanss uppgifter, förordnande, tjänstetecken, utbildning mm. Se sid 34.

FIFS 1982:3 om fiskevårdsområden (se även LOFO). Föreskriften reglerar vissa detaljer kring bildande av fiskevårdsområden, registerhållning och stadgar.

FIFS 2011:13 om utsättning av fisk samt flyttning av fisk i andra fall än mellan fiskodlingar.

En översikt av alla befintliga föreskrifter finns på HaV:s hemsida samt på portalen Svenska fiskeregler.

PORTALEN SVENSKA FISKEREGLER

Svenska fiskeregler är myndigheternas portal för geografisk sökning av regler för fritidsfisket i havet, kusten och de fem stora sjöarna. Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket och länsstyrelserna står bakom portalen.

Syftet med portalen Svenska fiskeregler är att göra det enkelt att hitta vilka regler som gäller för olika delar av havet och de stora sjöarna.

Allmänna regler och en översikt av fiskerilagstiftningen finns på portalens öppningssida, tillsammans med definitioner och annan information.

Därifrån går det sedan att via karta söka sig vidare till ett visst område. Det går att söka på specifika fiskemetoder och vad som gäller inom det geografiska området.

För fisketillsynsmän med uppdrag i havet och de stora sjöarna är portalen Svenska fiskeregler ett viktigt hjälpmedel.

Portalen svenska fiskeregler visar vilka regler som gäller för olika delar av havet och i de fem stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön.

Brott och straff

- **Brott mot fiskelagen**
- **Försök och förberedelser till brott**
- **Kontrollavgiften**

BROTT MOT FISKELAGEN

Brott mot fiskelagen kan gälla både fiske utan lov från fiskerättsägaren och överträdelser av myndigheternas föreskrifter. Straffbestämmelser framgår av fiskelagen 37–50 §§.

Fiske utan lov

Fiske utan lov innebär att, utan att ha fått tillåtelse (t ex köpt fiskekort), fiska i vatten där någon annan har enskild fiskerätt. Fiske utan lov är alltså en brottslig handling riktad mot fiskerättsägaren. Det är ett brott mot fiskelagen och leder till allmänt åtal.

Straffet för en sådan överträdelse kan bli **böter eller fängelse i högst ett år**.

Om brottet är ringa ska fiskaren inte dömas till ansvar. Det avgörs av domstol och kan till exempel handla om ett barn som metar och inte förstått fiskerättens innebörd.

Fiske utan lov kallades i äldre lagstiftning för ”olovligt fiske”.

Överträdelse av myndigheternas regler och föreskrifter

Lagstadgade fiskeregler finns både i fiskelagen, förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt i föreskrifterna. Den som bryter mot **redskapsbegränsningarna** i fiskelagen 9 a § kan dömas till böter eller fängelse i ett år. Det är en bestämmelse som tidigare låg i förordningen men som 2014 flyttades ”upp” till fiskelagen.

Som brott mot fiskelagen räknas även fiske **utan myndighets tillstånd**, där tillstånd behövs, samt överträdelse av de särskilda bestämmelserna om **fiskådra**.

Samma straff, böter eller fängelse i ett år, riskerar (enligt fiskelagen 40 § första stycket) den som, med uppsåt eller oaktsamhet, bryter mot Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om:

- **otillåtna fiskemetoder, redskap eller fiske i otillåten omfattning**

Brott mot fiskelagen ska polisanmälas och kan leda till allmänt åtal. Överträdelse mot en fiskevårdsområdesförenings egna regler är däremot en civilrättslig fråga som inte kan leda till allmänt åtal.

- **fredade arter**
- **måttbegränsningar för fisk**
- **fredningsområden och andra områden med fiskeförbud**
- **utmärkning av redskap**

För vissa brott kan enbart dömas till böter. Det gäller till exempel den som inte följer reglerna om hänsyn och ordning i **förhållandet till andra fiskande** (fiskelagen 25 §). Samma sak gäller för den som utan lov fiskar närmare än 100 meter från ett fast redskap eller en vattenbruksanläggning som har märkts ut på föreskrivet sätt (fiskelagen 26 §).

För fiske i näringsverksamhet finns särskilda straffbestämmelser och ett sanktionsförfarande med pricksystem vid allvarliga brott eller överträdelser (fiskelagen 51–60 §§).

FÖRSÖK OCH FÖRBEREDELSE TILL BROTT

Vid **fullbordat brott** är den i lagen beskrivna handlingen genomförd. Fiske anses pågå från det ögonblick redskapet når vattenytan.

Vid **försök till brott** är handlingen påbörjad men inte fullbordad. Straff kan dock utdömas om det funnits risk eller fara för att handlingen hade kunna leda till fullbordat brott.

Vid **förberedelse till brott** behöver själva handlingen inte vara påbörjad. Om brottet är planerat och uppsåt kan påvisas kan straff likväl utdömas. Uppsåt kan vara att lämna eller ta emot pengar eller annan ersättning, anskaffa, tillverka eller förvara

redskap, sprängämne eller annat hjälpmedel som är avsett för brottets genomförande.

Försök och uppsåt till brott regleras i fiskelagen 40 § med hänvisning till 23 kap brottsbalken.

Lagen skiljer på **uppsåt** och **oaktsamhet**. Uppsåt innebär att den som bryter mot lagen haft för avsikt att genomföra en brottslig handling och känt till vilka regler som gäller. Oaktsamhet innebär att den som begår brottet inte känt till reglerna och inte har tagit reda på vad som gäller eller handlat oförsiktigt. Gärningar som begås av oaktsamhet är i många fall också straffbelagda.

KONTROLLAVGIFT VID ÖVERTRÄDELSE MOT EN FISKEVÅRDSOMRÅDESFÖRENINGENS REGLER

Att fiska utan lov, bryta mot lag och förordning eller bryta mot myndighets föreskrifter utgör brott som lyder under allmänt åtal. Misstänkt brott ska då polisanmälas och ärendet går sedan vidare i rättsystemet till åklagare och domstol.

Tidigare har även överträdelse mot fiskevårdande regler som beslutas i en fiskevårdsområdesförening kunnat polisanmälas och behandlas av det allmänna rättsväsendet på samma sätt som ett lagbrott.

Sedan 2011 är det dock inte längre möjligt att driva den typen av avtalsbrott till allmänt åtal. Istället infördes möjligheten att ta ut en kontrollavgift. Kontrollavgiften regleras i Lagen om fiskevårdsområden 31–39 §§. Kontrollavgiften kan **enbart tillämpas av fiskevårdsområdesföreningar**.

Samfällighetsföreningar, fiskeklubbar eller andra upplåtare av fiske kan alltså inte tillämpa kontrollavgiften, vilket innebär att överträdelse av deras regler inte kan leda till någon påföljd alls. Fiskeklubb som till exempel har nyttjanderrättseftersäkring med en fiskevårdsområdesförening kan dock få i uppdrag av föreningen att tillämpa kontrollavgiften.

Kontrollavgiften kan införas genom beslut på fiskevårdsområdesföreningens stämma och omfatta fiskeregler som beslutats på stämma eller framgår av föreningens stadgar.

Nivån på kontrollavgiften får vara högst ett tiondels basbelopp (4 400 kronor år 2014) för varje överträdelse. Vid upplåtelser, till exempel försäljning av fiskekort, ska fiskaren informeras om de regler som omfattas av kontrollavgiften.

Fisketillsynsmännen ska vara utbildade och väl insatta i hur kontrollavgiften fungerar och kunna

överlämna en betalningsupppmaning på ett korrekt sätt.

Gränsdragning mellan brott mot fiskerilagstiftningen och brott mot fiskevårdsområdesföreningens egna regler kan komma att påverkas av framtida prejudicerande domar.

Betalningsupppmaning om kontrollavgift som inte följs kan drivas vidare civilrättsligt, med påminnelse, inkasso, stämningsförfarande och slutligen utmätning.

För den fisketillsynsman som ska arbeta inom fiskevårdsområden är det viktigt att fördjupa sig i hur kontrollavgiften fungerar.

Vägledningmaterialet "Att införa kontrollavgift – Så här går det till" finns på hemsidan hos Sveriges fiskevattenägareförbund, www.vattenagarna.se, och hos Havs- och vattenmyndigheten. Materialet kan laddas ner utan kostnad.

Minimimått för gädda i sötvatten är inte reglerat i lagstiftningen. Däremot kan en fiskevårdsområdesförening införa egna fiskeregler. En förening som infört kontrollavgift kan ta ut en sådan avgift för överträdelse av de egna reglerna.

Viktiga gränser för fiskerätten

- **Administrativt viktiga gränser**
- **Första definitiva vandringshindret**
- **Gränsen mellan sötvattensområde och kustområde**
- **Gränsen mot allmänt vattenområde**
- **Baslinjen, territorialgränsen och Sveriges sjöterritorium**
- **Sveriges ekonomiska zon**

ADMINISTRATIVT VIKTIGA GRÄNSER

Första definitiva vandringshindret utgör gräns för statens föreskriftsrätt.

Gränsen mellan sötvattensområden och kustområden går i vattendragens mynningar.

Gränsen mot allmänt vattenområde skiljer allmänt vatten från enskilt vatten.

Baslinjen sammanbinder de yttersta skären och kobbarna längs havsbanden. Innanför baslinjen ligger det inre kustvattnet och utanför baslinjen ligger territorialhavet.

Territorialhavet är ett 12 nautiska mil (22 224 meter) brett område mellan baslinjen och territorialgränsen.

Sveriges sjöterritorium omfattar allt vatten innanför territorialgränsen. Till Sveriges sjöterritorium räknas allt sötvatten, inre kustvatten och territorialhavet.

Sveriges ekonomiska zon omfattar det vatten utanför Sveriges sjöterritorium där Sverige anser sig ha ensamrätt till fisket. Ofta möts nationernas ekonomiska zoner halvvägs ut i ett gemensamt vattenområde, till exempel Östersjön.

Första definitiva vandringshindret

Statens föreskriftsrätt sträcker sig upp till första definitiva vandringshindret i vattendrag som mynnar i havet eller i de stora sjöarna. Där kan Havs- och vattenmyndigheten föreskriva om till exempel minimi- och fredningstider för vissa arter. I praktiken har staten alltså föreskriftsrätt för de vatten som teoretiskt kan nås av vandrande lax och havsöring. Ovanför första vandringshindret ligger ansvaret och rätten att reglera fisket på fiskerättsägarna om det inte gäller arter och stammar av nationellt intresse.

Utanför många vattendrag finns fredningsområden för att skydda vandringsfisken.

Gränsen mellan sötvattenområde och kustområde

Allmänhetens frifiskerätt sträcker sig in till vattendragens mynningar och gränsen mellan sötvattenområdet och kustområdena. Utanför många mynningar finns fredningsområden. Gränsen mellan sötvattenområdet och kustområdena framgår för några viktiga vattendrag i bilaga 1 till Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena (samma bilaga finns även i FIFS 2004:36). Om inget annat anges går gränsen mellan de två yttersta mynningsuddarna vid varje vattendrag som mynnar i havet eller i någon av de stora sjöarna där det förekommer frifiske.

Gränsen mot allmänt vattenområde

Vattnet inom Sveriges sjöterritorium kan antingen vara allmänt eller enskilt. Enskilt vatten tillhör någon fastighet. Gränsen mellan allmänt och enskilt vatten beskrivs i lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde.

Allmänt vatten finns i havet och i sjöarna Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland.

Huvudregeln (strandvattenregeln) säger att gränsen mellan enskilt och allmänt vatten går 300 meter från land eller från ö som är minst 100 meter. Om stranden är långgrund och djupkurvan för tre meter går längre ut än 300 meter följer gränsen istället kurvan för tre meters vattendjup.

Allt allmänt vatten måste ha obruten förbindelse med öppet hav eller med öppna sjön. Det framgår av **enklavregeln** som säger att allmänt vatten inte kan vara "instängt" och omgivet av enskilda vattenområden. En stor fjärd som, enligt huvudregeln, uppfyller definitionen för allmänt vatten, men där det finns enskilt vatten mellan fjärden och havet, räknas alltid som enskilt vatten.

Ytterligare en regel, **kilometerregeln**, kan förekomma vid ost- och sydkusten. Den säger att om avståndet mellan två uddar eller öar är mindre än en kilometer kan inget allmänt vatten förekomma innanför enslinjen, den rätta linjen, mellan dessa punkter. Vattenområden som enligt huvudregeln – strandvattenregeln – skulle räknas som allmänt vatten, men som är förbunden med havet genom smalare mynningsområden eller sund, räknas därför som enskilt vatten.

Innanför gränsen mot allmänt vattenområde är allt fiskevatten enskilt och tillhör fastigheterna.

Baslinjen, territorialgränsen och Sveriges sjöterritorium

Baslinjen löper mellan ett stort antal punkter på de yttersta kobbarna i yttre kustbandet. Utanför baslinjen ligger territorialhavet som sträcker sig 12 nautiska mil (22 224 meter) mellan baslinjen och territorialgränsen.

Sveriges sjöterritorium omfattar allt sötvatten och havet ut till territorialgränsen och beskrivs i lag (1966:374) om Sveriges sjöterritorium. Avståndet till närmaste grannland kan påverka sjöterritoriets utsträckning.

Sveriges ekonomiska zon

Sveriges ekonomiska zon omfattar allt vatten utanför territorialgränsen där Sverige hävdar ensamrätt till fiske. Gränserna för den ekonomiska zonen beskrivs i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon och förordningen (1992:1226) om Sveriges ekonomiska zon.

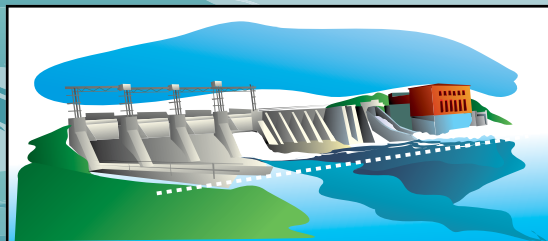
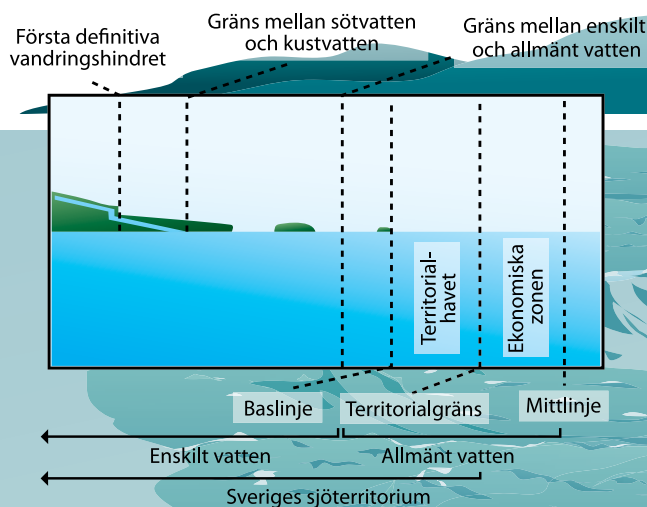
Zonen är fastslagen genom förhandlingar med grannstaterna och i till exempel Östersjön sträcker sig zonen ut till en överenskommen mittlinje.

Genom anslutning och avtal med EU sker ett fiskeutbyte mellan nationerna i de ekonomiska zonerna.

Staten har föreskriftsrätt för de vatten som ligger nedanför det första definitiva vandringshindret. I Indalsälven går gränsen vid Bergeforsens kraftverksdamm.

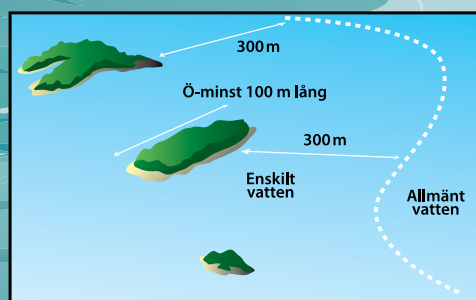
Viktiga gränser

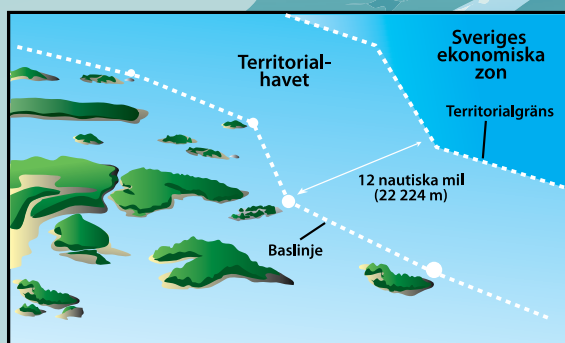
Vattendragens första definitiva vandringshinder utgör gräns för Havs- och vattenmyndighetens föreskriftsrätt. Ovanför vandringshindret har fiskerättsägarna huvudansvaret för fiskevården.

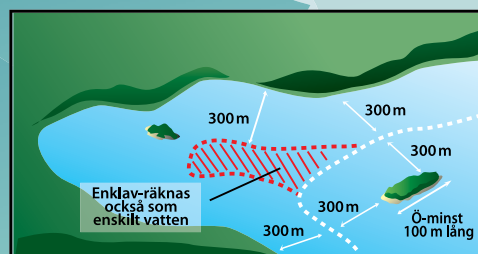
Gränsen mellan sötvattenområden och kustområden går i vattendragens mynningar och utgör gräns för friske och fritt handredskapsfiske. I vattendragen finns inget friske.

Huvudregeln för gränsen mot allmänt vatten är att fastigheternas enskilda vatten sträcker sig ut till 300 meter från land eller utanför ö som är minst 100 meter.

Baslinjen går mellan de yttersta skären i yttre havsbandet. Utanför baslinjen ligger territorialhavet som har en bredd av 12 nautiska mil mellan baslinjen och territorialgränsen. Utanför territorialgränsen ligger Sveriges ekonomiska zonen som vanligtvis sträcker sig ut till mittlinjen av ett hav som delas med andra stater.

Enklavregeln säger att ett område som är omslutet av enskilt vatten inte kan vara allmänt vatten, även om avståndet till land eller ö är större än 300 meter.

Fiskerätt är resursförvaltning

Fiskelagen reglerar vem som har rätt att fiska inom Sveriges sjöterritorium och inom Sveriges ekonomiska zon. Lagen skiljer på fiske i **allmänt vatten** och fiske i **enskilt vatten**.

Fisket i allmänt vatten är fritt för varje svensk medborgare medan fisket i enskilt vatten tillhör fastigheterna och dess ägare. Det finns emellertid flera undantag, frifiskebestämmelser, som innebär att allmänheten har rätt att fiska även på enskilt vatten.

Rätten till **frifiske** gäller alla svenska medborgare. Frifiske på enskilt vatten förekommer i havet och i Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. För fiske på allmänt vatten och allmänhetens frifiske på enskilt vatten finns ett omfattande regelverk som styr när och hur fisket får bedrivas och vad som gäller för varje kuststräcka och vattenområde.

Lagar och regler för fisket syftar till att ransonera fiskeresursen och att uppnå en god beståndsvård. Fiskereglerna återfinns i fiskelagen och dess bilagor, i förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om fisket i Östersjön, Kattegatt, Skagerrak

och de stora sjöarna. Observera att även Mälaren har frifiske men saknar allmänt vatten.

I portalen Svenska fiskeregler finns information om vilka allmänna regler och vilka frifiskeregler som gäller för olika geografiska vattenområden.

Utmed hela havskusten samt i de fem nämnda stora sjöarna är även fiske med handredskap fritt för både svenska och utländska medborgare. I övriga sjöar och vattendrag förekommer inget fritt fiske.

Frifiske och fritt handredskapsfiske upphör att gälla i vattendragens mynnningar. Fiskerilagstiftningens regler för fisket gäller i huvudsak havet och de stora sjöarna, både för allmänt och enskilt vatten. Föreskriftsrätten sträcker sig upp till vattendragens första definitiva vandringshinder.

Några av lagstiftningens bestämmelser gäller dock för landets samtliga sötvattensområden. Det är främst föreskrifter om skydd av natur och av nationellt intressanta arter och stammar. I övrigt har **fiskerättsägarna själva** ansvar för lokala fiskeregler som ska främja en uthållig vård och förvaltning av fiskbestånden.

Fiskerätten utgör en utgångspunkt för vård och ransonering av fiskeresursen. Fiskelagen reglerar vem som har rätt att fiska.

Fiskerätten i allmänt vatten

- Allmänhetens fritidsfiske
- Förhållandet mellan de fiskande
- Rätt att använda annans strand
- Definitioner av redskap

Svenska medborgare får fritidsfiska med rörliga redskap på allmänt vatten

ALLMÄNHETENS FRITIDSFISKE

Redskapsbegränsningar för allmänhetens fritidsfiske regleras från och med 2015 i fiskelagen (1993:787 9a §).

Svenska medborgare får fritidsfiska med rörliga redskap, men inte med fasta redskap, på allmänt vatten. Som fast redskap räknas fiskebyggnad samt redskap med ledarm om redskapet är fastsatt vid botten eller stranden och är avsett att stå kvar i mer än två dygn.

Som rörligt redskap räknas fiskeredskap som inte är fast redskap. Dit räknas **nät, långrev, ryssja, bur, handredskap** och **håv**.

Som handredskap räknas spö, pilk och liknande rörligt redskap som är utrustat med **lina** och **högst tio krokar**.

Vid fiske med nät, långrev, ryssja och bur får högst sex redskap användas samtidigt och sammanlagda nätlängden får vara högst 180 meter. En långrev får vara försedd med högst 100 krokar. Hummerfiske utgör ett undantag då upp till 14 tinor/burar får användas.

Regeringen kan meddela föreskrifter om undantag från ovanstående regler och Havs- och vattenmyndigheten kan införa begränsningar av fiskvårdsskäl. Noterbart är att allmänt fritidsfiske efter sötvattenskräftor är tillåtet under begränsade tider på allmänt vatten i Vättern, men inte i Vänern, Hjälmaren eller Storsjön, som också har allmänt vatten.

FÖRHÅLLET MELLAN DE FISKANDE

I fiskelagen 25 § regleras förhållandet mellan de fiskande. Där sägs att den som fiskar ska visa hänsyn till andra som vistas i området. Fiske ska bedrivas så att andra fiskande inte onödigtvis hindras. Om flera fiskande vill fiska på samma plats och det inte kan ske samtidigt ska de få fiska i den ordning de kommit till platsen. Det egna fiskeredskapet ska användas så att det inte snärjs ihop med eller skadar andras redskap. Efter avslutat fiske får inget lämnas kvar som kan hindra andra fiskande.

Enligt fiskelagen 26 § får fiske inte utan lov bedrivas närmare än 100 meter från ett fast redskap eller en vattenbruksanläggning om redskapet eller anläggningen har märkts ut på föreskrivet sätt.

Reglerna om förhållandet mellan de fiskande gäller överallt där flera fiskare har samma rätt att fiska.

Rätt att använda annans strand

Den som har rätt att fiska får tillfälligt använda någon annans strand eller vattenområde för att dra upp eller göra fast båt eller redskap, om det behövs för fisket och kan ske utan olägenhet för strandägaren.

Vid yrkesfiske gäller detta även om olägenhet uppstår under förutsättning att ersättning betalas för skada och intrång (fiskelagen 27 §).

Fiskelagens redskapsbegränsningar omfattar allt fritidsfiske. För att få fiska med fler redskap på allmänt vatten krävs fiskelicens eller personlig fiskelicens (se sid 29).

DEFINITIONER AV REDSKAP

RÖRLIGT REDSKAP:

Nät
Långrev
Ryssja
Bur
Handredskap
Håv

Som handredskap räknas spö, pilk och liknande rörligt redskap som är utrustat med lina och högst tio krokar.

FAST REDSKAP:

Fiskebyggnad (till exempel ålkista) eller fiskeredskap med ledarm som är fäst i botten eller vid stranden och som avses stå kvar på samma plats mer än två dygn. Samtliga tre villkor ska vara uppfyllda om ett redskap, som inte är fiskbyggnad, ska betraktas som fast redskap.

Fiskerätten i enskilt vatten

- Enskild fiskerätt tillhör fastigheterna
- Allmänhetens rätt att fiska i enskilt vatten
- Fritt handredskapsfiske
- Samers fiskerätt
- Utländska medborgare

Enskild fiskerätt tillhör fastigheterna

Lagens utgångspunkt är att allt fiske på enskilt vatten tillhör ägaren till den fastighet där fiskerätten ingår (fiskelagen 9 §).

I alla sötvatten utom Väneren, Vättern, Hjälmaren, Storsjön i Jämtland och Mälaren gäller regeln utan undantag. I havet och de nämnda sjöarna har allmänheten rätt att, i olika omfattning, fiska på enskilt vatten.

Allmänhetens rätt att fiska i enskilt vatten

Undantagsbestämmelser ger svenska medborgare rätt att fiska med vissa redskap på enskilt vatten. Omfattningen framgår av **bilagan till fiskelagen**. Kusten och de fem stora sjöarna delas upp i geografiska områden där det framgår i bilagan vilka redskap och fiskslag som är tillåtna och vilka särskilda bestämmelser som gäller.

Längs **norrlandskusten**, från gränsen mot Finland till gränsen mot Östhammars kommun i Uppsala län, omfattar frifisket allt fiske med rörliga redskap, med undantag av laxfiske.

Längs **södra ostkusten** omfattar frifisket i huvudsak endast handredskap. Men i exempelvis Uppsala, Stockholms och Sörmlands län omfattar frifisket även rörliga skötar och sillnät där vattnet är djupare än sex meter samt långrev på större djup än 20 meter.

I Östergötland och norra delen av Kalmar län får frifisket med skötar och sillnät inte bedrivas närmare än 200 meter från land eller ö som är minst 100 meter. Frifiskets omfattning och alla detaljer framgår av fiskelagens bilaga.

Vid **Gotland** och **sydkusten** (Blekinge samt Skånes östra och södra kust) ingår även nät i det allmänna

Fiske med skötar och sillnät ingår generellt i frifisket längs hela den svenska kusten. Längs norrlandskusten, sydkusten och västkusten ingår även nät i frifisket. Olika regler gäller för olika kustavsnitt, enligt fiskelagens bilaga.

frifisket, till skillnad från på södra ostkusten. I Skåne omfattas frifisket även av andra rörliga redskap.

På **västkusten** (Skånes västra kust samt Halland och Bohuslän) är alla redskap tillåtna inom ramen för frifisket. Fiske efter ostron är dock förbehållet fiskerättsägarna inom 200 meter från land.

I de **fem stora sjöarna** Väneren, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön varierar frifiskets omfattning. I alla sjöar utom Vättern är någon form av rörliga redskap tillåtet, utöver handredskap. I Vättern ingår endast utter och drag samt agnnot.

I **Torne älv** gäller särskilda regler som tillkommit efter överenskommelser mellan Sverige och Finland.

Allmänhetens rätt att fiska på enskilt vatten har tillkommit på olika sätt och vid olika tidpunkter.

Gränsen för frifiskets utsträckning in mot vattendragens mynning framgår i de flesta fall av HaV:s föreskrifter för fisket inom respektive område. Som generell princip sträcker sig frifisket in till en rät linje mellan de yttersta uddarna på var sida om mynningen.

I Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön preciseras gränsen mellan sötvattensområden och kustvattenområdet för några viktiga vattendrag i bilaga 2 (samma bilaga finns även i FIFS 2004:37).

De allmänna reglerna kan sedan kompletteras med föreskrifter om särskilda **fredningsområden** i vattendragens mynningsområden (FIFS 2004:36 bilaga 5). Syftet med fredningsområdena är att skydda reproduktionen och lekfiskens vandringar.

Fritt handredskapsfiske

1985 infördes **fritt handredskapsfiske** i de stora sjöarna och längs kusten i Uppland, Södermanland, Östergötland och Småland (från och med Östhammars kommun till Torhamnsudde). Det fria handredskapsfisket definieras som fiske med metoder som i sig inte kräver användning av båt. Det innebär att fiskaren kan använda ett spö (t ex ett kastspö, metspö eller pimpelspö) och stå på stranden, på isen eller i en båt som inte förflyttas aktivt. Trollning, dragrodd och angel ingår enligt den definitionen inte i det fria handredskapsfisket.

Samers fiskerätt

Samebyarnas medlemmar har rätt att fiska i allt vatten ovanför odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens län och på renbetesfjällen i Jämtlands län. Nedanför odlingsgränsen omfattas samernas fiskerätt all lappmark som tillhör staten och inom renbetesland där skogsrenskötsel av hävd har bedrivits under vår, sommar och höst. I allt övrigt vatten inom lappmarkerna nedanför odlingsgränsen har samerna rätt att fiska under tiden 1 oktober till 30 april. Samernas rätt att fiska gäller oavsett om fiskerätten tillhör staten eller enskilda fastigheter.

I juridisk mening är det dock staten som äger fiskerätten och genom avtal mellan länsstyrelserna och samebyarna upplåts många fiskevatten inom nämnda områden till allmänheten. Länsstyrelserna säljer bland annat särskilda fjällfiskekort.

Utländska medborgare

Alla utländska medborgare får fiska med handredskap i allmänt vatten, på enskilt vatten längs kusterna och i de stora sjöarna på samma sätt som svenska medborgare. Det gäller även utländska medborgare på tillfälligt besök.

Övriga frifiskebestämmelser omfattar endast svenska medborgare samt utländska medborgare som är stadigvarande bosatta i Sverige. Som stadigvarande bosatt räknas en person med uppehållstillstånd som ligger till grund för folkbokföring.

Länsstyrelsen kan dock ge tillstånd till utländsk medborgare att fiska med rörliga redskap i enlighet med frifiskets omfattning.

Trollning är en fiskemetod som kräver båt. Trollning ingår därför inte i det fria handredskapsfisket.

Statens ansvar för fiskevården

- Fiskevård genom föreskrifter
- I havet
- I kustmynnande vattendrag
- I de stora sjöarna
- I övriga enskilda vatten
- Särskilt om fiskådra

Fiskevård genom föreskrifter

Staten utövar sitt ansvar för fiskevården genom att stifta lagar och utfärda föreskrifter. Havs- och vattenmyndighetens föreskriftsrätt gäller generellt i havet och i de fem stora sjöarna upp till första definitiva vandringshindret. I vissa fall kan dock myndigheten utfärda föreskrifter även i övriga sötvatten.

I havet

På allmänt vatten inom svenskt sjöterritorium har staten hela ansvaret för fiskbeståndens vård och förvaltning. Ramarna sätts av EU:s gemensamma fiskeripolitik (GFP).

Även allt enskilt vatten i havet omfattas av **statens jurisdiktion**. Det tar sig uttryck i bland annat redskapsbegränsningar för fritidsfisket och kvoterings av yrkesfiskets fångster liksom i tilldelningen av fiskelicenser.

Havs- och vattenmyndigheten får sålunda meddela föreskrifter (förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen 2 kap 7 §) om:

- vilken fisk som får fångas
- användningen av fiskefartyg, fiskemetoder eller fiskeredskap
- fiske inom vissa områden eller för vissa ändamål

I kustmynnande vattendrag

Statens föreskriftsrätt gäller upp till **första definitiva vandringshindret**. Det innebär att Havs- och vattenmyndigheten kan utfärda föreskrifter för de kustmynnande vattendragen som gäller långt upp i vattendrag med havsvandrande fisk. För vissa vattendrag finns särskilda bestämmelser i FIFS 2004:37 med preciseringar av hur långt upp i varje vattendrag statens föreskriftsrätt sträcker sig.

När havsvandrande fisk kan ta sig förbi en kraftverksdamm gäller statens föreskriftsrätt även ovanför det partiella vandringshindret.

I de stora sjöarna

I Vänern, Vättern, Hjälmaren, Storsjön i Jämtland och Mälaren har Havs- och Vattenmyndigheten **samma föreskriftsrätt** som i havet. Även här sträcker sig statens ansvar upp till första definitiva vandringshindret förutom när det gäller skydd av särskilt hotade arter eller stammar.

Kräftfiske på allmänt vatten i Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön får endast bedrivas efter tillstånd av Havs- och vattenmyndigheten eller länsstyrelserna. Tillstånd ska i första hand lämnas till den som bedriver yrkesmässigt fiske (förordningen om fisket vattenbruket och fiskerinäringen 2 kap 8 §). I Vättern har dock allmänheten ett tidsbegränsat tillträde till kräftfiske.

I övriga enskilda vatten

För enskilt vatten i övriga insjöar och ovanför första vandringshindret i vattendragen får Havs- och vattenmyndigheten meddela föreskrifter i vissa fall, till exempel för att **skydda särskilt hotade arter** eller stammar av nationellt intresse. **Mal, flodpärlmussla och ål** är exempel på sådana arter (förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen 2 kap 5 §).

Myndigheten kan även meddela föreskrifter för fiskets **hänsyn till naturvården** och för **användning av fiskeredskap och fiskemetoder**. Generellt gäller att fiske inte får bedrivas med gift, sprängämnen eller andra bedövande eller dödande ämnen, elektrisk ström, skjutvapen eller redskap som spetsar fisken. Fiske med ålsax, vars tänder är högst sex millimeter är dock tillåtet och huggkrok får användas för att bärga fisk som har fångats med andra redskap (förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen 2 kap 6 §).

Förutom när det gäller sådana övergripande bestämmelser har fiskerättsägarna huvudansvaret för fisket och fiskevården i sina egna vatten.

Myndigheterna kan dock ingripa vid **uppenbar vanskötsel** av fisket (fiskelagen 29 §). Lagen ska kunna tillämpas både vid överutnyttjande och underutnyttjande av fisket och kan omfatta både förbud mot fortsatt fiske och åläggande om att bedriva ett mer intensivt fiske. Länsstyrelsen beslutar om föreläggande och beslutet kan följas upp med vite.

Hittills har lagens regel om vanskötsel dock aldrig tillämpats.

Särskilt om fiskådra

Fiskelagen 17 och 18 §§ behandlar begreppet fiskådra. I varje gren av ett vattendrag eller ett sund där fisken har sin gång ska det finnas en fiskådra i det

djupaste vattnet. Fiskådran utgör **en sjättedel av vattnets bredd** vid vanligast förekommande lågt vattenstånd. Vid vattendragets inlopp och mynning och vid ett sunds ändpunkter sträcker sig fiskådran med oförändrad bredd vidare 300 meter ut i det djupaste vattnet.

Fiskådran ska lämnas fri från redskap eller andra anordningar som kan hindra eller störa fiskens gång i ådran.

Avsikten med en lagstadgad fiskådra är både att trygga fiskvandring och fiskbeståndens fortlevnad och att fördela fiskemöjligheterna mellan fiskerättsägare i olika delar av ett vattendrag eller i vattenområden där fisket är beroende av att fisken kan vandra genom smala sund.

Bestämmelsen gäller överallt där fisken behöver ta sig fram i sådan omfattning att den kan sägas "ha sin gång" eller "ha sitt drev" där.

Fiskådran är ett lagstadgat minimiskydd för fiskvandring, som sedan kan kompletteras med till exempel fredningsområden.

Länsstyrelsen kan ändra en fiskådras sträckning till annan del av vattnet än där det är som djupast, men då måste alla sakägare beredas tillfälle att yttra sig.

Tillstånd till kräftfiske på allmänt vatten i de stora sjöarna ska i första hand lämnas till den som bedriver yrkesmässigt fiske. Vättern är ett undantag.

Fiskerättsägarnas ansvar för fiskevården

- Fiskerättsägarnas huvudansvar
- Kustmynnande vattendrag
- Att fastställa fiskerätt
- Skiftat och oskiftat fiskevatten
- Förvaltning av samfällda fisken
- Lagen om fiskevårdsområden
- Upplåtelse av fiske
- Upplåtelseformer
- Vanskötsel av fiske

Fiskerättsägarnas huvudansvar

I alla sötvatten, undantaget de fem stora sjöarna, och vattendragen nedanför det första definitiva vandringshindret, har fiskerättsägarna huvudansvaret för fiskevården. Fiskerättsägarna ska vårda och reglera fisket så att fiskets omfattning och inriktning är uthålligt.

Fisketillsynens uppgift är att upprätthålla fiskevårdande regler. Fisketillsynen är därmed en viktig del av fiskevården.

Fiskerättsägarna har oinskränkt fiskerätt mellan det första vandringshindret och mynningen. Här har dock staten föreskriftsrätt och kan begränsa fisket av fiskevårdande skäl.

I sötvatten ovanför första vandringshindret ansvarar fiskerättsägarna för fiskevården och hur fiskets ska bedrivas.

Kustmynnande vattendrag

I vattendrag som mynnar vid kusten eller i någon av de fem stora sjöarna har Havs- och vattenmyndigheten föreskriftsrätt från mynningen upp till det första definitiva vandringshindret.

Kustens och de stora sjöarnas frifiske upphör dock vid själva mynningen. Fiskerättsägarna har därmed samma oinskränkta fiskerätt mellan mynningen och det nedersta vandringshindret som i övriga sötvatten. Fiskerättsägarna **kan dock aldrig urholka eller försvaga en statlig föreskrift**, men väl skärpa den, om man anser att det behövs för den lokala fiskevården eller av andra skäl. Med hänsyn tagen till myndigheternas föreskrifter kan fiskerättsägarna förvalta fisket i ett kustmynnande vattendrag på samma sätt som i övriga inlandsvatten.

Att fastställa fiskerätt

Fiskevattnet och den enskilda fiskerätten är ursprungligen avsedd som försörjningsunderlag för jordbruksfastigheternas invånare. Fiskerätten är ett produktionsmedel på samma sätt som skogen och odlingsmarken.

Ibland finns fiskerätten inskriven i lagfarten och i fastighetens handlingar men ofta måste man gå tillbaka till äldre lantmäterihandlingar för att utreda hur det verkligen förhåller sig med fiskerätten.

En fastighet som ligger långt från vattnet kan äga fiskerätt medan en **strandfastighet kan sakna fiskerätt**. Att äga ett vattenområde eller att ha mark som går ner till stranden är inte samma sak som att äga fiskerätt. Vattenområdet och sjöbotten är i de flesta fall en förlängning av ägo gränserna på land. Fiske-

rätten, däremot, är reglerad i de gamla skiftesreformerna och lantmäteriförrättningarna. En fastighets fiskevatten behöver inte ligga i anslutning till fastighetens markinnehav.

När en fastighet, till exempel en sommarstugetomt, avstyckas från en stamfastighet stannar normalt sett all fiskerätt på den ursprungliga fastigheten, om det inte uttryckligen framgår av lantmäterihandlingarna att även en del av fiskerätten följer med i avstyckningen. Om fisket är samfällt minskar i så fall stamfastighetens andelstal så att summan av de nya fastigheternas andelstal inte ändras i förhållande till andelstalet för den ursprungliga fastigheten.

Skiftat och oskiftat fiskevatten

Före 1800-talets stora skiftesreformer bodde landsbygdsbefolkningen vanligen i byar där gårdarna låg samlade i byn. Skog, fiskevatten och betesmarker ägdes samfällt, gemensamt, av gårdsägarna i byn. Odlingssmarken ägdes enskilt av varje fastighet men var ofta så uppsplittrad att det knappast gick att vända med häst och plog.

Tre stora skiftesreformer, som pågick från slutet av 1700-talet till början av 1900-talet, förändrade den gamla bystrukturen i grunden. Skogen och odlingssmarken slogs samman till rationella och sammanhängande enheter. Skiftesreformerna lade grunden för effektivare matproduktion, industrialisering och ett ökat välbefinnande.

I vissa fall delades och skiftades även fiskevattnen så att varje fastighet fick sitt enskilda fiske definierat inom ett bestämt vattenområde, men **ofta behölls fisket oskiftat** och samfällt i byn.

När fisket är skiftat och delat har den fastighet

som äger fiskerätten ensamrätt till fisket inom sitt fiskevatten och kan fiska både för eget bruk och avsalu eller upplåta fisket.

När fiskerätten är oskiftad och samfällad har alla fastigheter inom samfälligheten fiskerätt inom hela det gemensamma fiskevattnet.

Den som är delägare i ett samfällt fiske har även rätt att fiska för avsalu. Tidigare kunde en enskild delägare i ett samfällt fiske, utan övriga delägars samtycke, upplåta sin fiskerätt till en utomstående person. Numera krävs samtliga delägars samtycke för att få upplåta en fiskerätt som ingår i ett samfällt fiske.

En fastighets andel i ett samfällt fiske motsvaras av fastighetens skattetal (mantal).

När delar av en fastighet styckats av framgår det av de nya handlingarna om det följt med fiskerätt vid avstyckningen. I olika tider har det funnits olika former för fastighetsbildningar. Förr kunde en fastighet delas genom hemmansklyvning eller ägostyckning, numera delas fastigheter genom avstyckning.

I de fall fiskerätten inte nämns i förrättningshandlingarna ligger den **kvar på stamfastigheten**.

Förvaltning av samfällda fisken

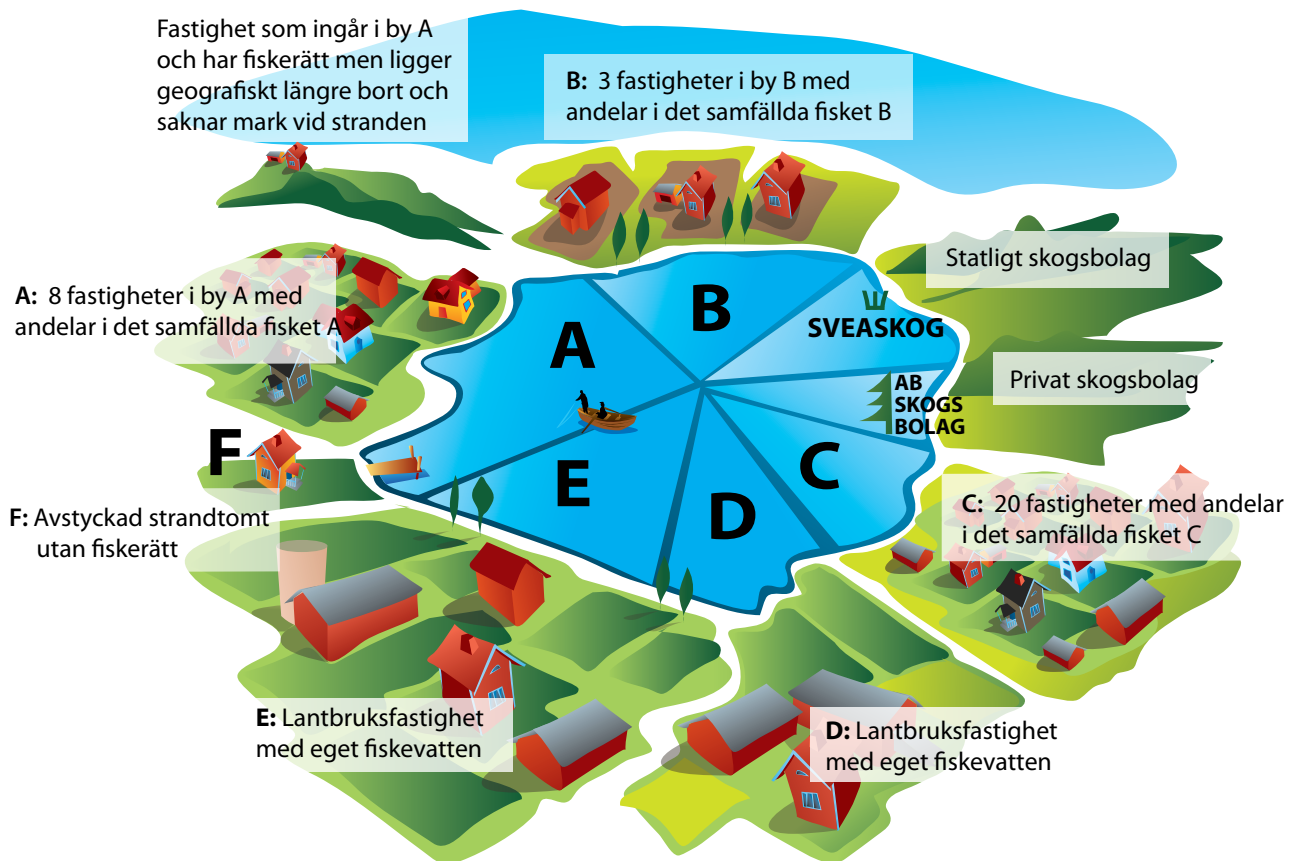
Enligt lagen om förvaltning av samfälligheter (1973:1150) kan ett samfällt fiske förvaltas genom att delägarna bildar en **samfällighetsförening**. Samfällighetsföreningen är begränsad till att enbart kunna förvalta den egna samfällighetens fiske, som i många fall enbart omfattar en del av en större sjö.

Förvaltning av ett samfällt fiske där det inte har bildats någon samfällighetsförening kan ske genom delägarförvaltning, **Delägarförvaltningen** begränsas av att samtliga delägare gemensamt och enhälligt måste fatta alla beslut och i praktiken alltså måste

Strandtomt och mark vid vattnet betyder inte att fastigheten har fiskerätt. Om tomten är avstyckad från en stamfastighet framgår det av lantmäterihandlingarna om det följt med fiskerätt. I annat fall saknar den avstyckade fastigheten fiskerätt.

FISKET OCH FISKEVÅRDEN

En stor fördel med ett fiskevårdsområde är att många kategorier fiskerättsägare kan samverka i samma förening.

vara **eniga i varje fråga**. En enda delägare kan följaktligen stoppa varje åtgärd som rör det samfällda fisket, till exempel om försäljning av fiskekort eller åtgärder för fiskevården.

Lagen om förvaltning av samfälligheter kom till för att underlätta förvaltningen av en ganska tungrodd ägarform. Genom att bilda en samfällighetsförening kan ägarna fatta majoritetsbeslut i frågor om fiskets nyttjande, om fiskevårdsåtgärder och om upplåtelser av fisket.

Lagen om förvaltning av samfälligheter har dock sina begränsningar. Fiskerätten i en sjö eller ett vattendrag är ofta delad mellan flera byar och flera andra slags ägare, och samfällighetsföreningen kan alltså **endast förvalta sin beskärda del av sjön**.

Lagen om fiskevårdsområden

Den nuvarande Lagen om fiskevårdsområden, LOFO (1981:533), tillkom för att underlätta förvaltningen av ägosplittrade fiskerätter och vattenområden med många slags ägare. Syftet var att kunna **samordna fiskekortsförsäljning** och andra upplåtelser och att kunna bedriva ändamålsenlig fiskevård över större naturligt sammanhängande

områden.

Nu finns över 2 000 fiskevårdsområden i Sverige. De flesta har bildats under 1980- och 90-talen, som en följd av nya LOFO.

Första LOFO stiftades redan 1960 men lagen ställde obligatoriska krav på fullständiga, och därmed kostsamma, fiskerättsutredningar. Bildandet gick trögt och runt 1980 fanns därför inte fler än cirka 300 fiskevårdsområden i Sverige.

Nuvarande LOFO gjorde bildandet enklare. Enligt 1981 års LOFO räcker det med en enkel fiskerättsförteckning som underlag för att bilda ett fiskevårdsområde. Många föreningar har dock valt att utreda fiskerätten för att få fram varje fastighets andelstal, inte minst när fisket börjar ge överskott och föreningen vill besluta om utbetalningar till fiskerättsägarna.

Sedan 1981 har staten även betalat bidrag till bildande av fiskevårdsområden eftersom områdena betraktas som samhällsnyttiga för bättre fiskevård och ökad tillgång till rekreativ fiske.

LOFO ändrades och moderniserades 2011, och då tillkom bland annat möjligheten att **ta ut kontrollavgift** för överträdelser av föreningens egna fiskeregler.

En fiskevårdsområdesförening kan förvalta allt

fiske inom sitt område. Både fiskerättsägarna själva och de som föreningen upplåter fiske till, måste följa de fiskevårdande regler som beslutas av stämman.

Visst fiske kan vara undantaget från föreningens förvaltning, till exempel kräftfisket, och då beslutar varje fiskerättsägare eller varje samfällighet om hur fisket ska bedrivas inom respektive fastighet eller samfällighet. Vilket fiske som ingår i föreningens förvaltning framgår av stadgarna. Regler och villkor för fisket **beslutas av stämman**, liksom formerna för fiskekortsförsäljning och andra upplåtelser.

Delägarna i en fiskevårdsområdesförening förväntas själva aktivt hålla sig informerade om gällande fiskeregler, men styrelsen måste hålla regler och bestämmelser lätt tillgängliga för medlemmarna. Ibland utfärdar föreningen särskilda **delägarbevis (fiskerättsbevis)** som kan berättiga till fiske i hela fiskevårdsområdet, även utanför det egna fiskevattnet.

Fastigheter som har flera delägare räknas som en medlem i fiskevårdsområdesföreningen. En fysisk person som äger flera fastigheter räknas också bara som en medlem. I vissa fall kan en arrendator eller servitutsägare företräda en delägare i föreningen.

Fiskerätten som sådan påverkas inte av att det bildas fiskevårdsområde. Regler och inskränkningar i den enskilda fiskerätten ska vara motiverade med fiskevårdande skäl och föreningen får inte omför-

dela fisket mellan olika delägare.

Mer om hur man bildar fiskevårdsområde finns i vägledningmaterialet ”Att bilda fiskevårdsområde – så här går det till”, som kan laddas ner på www.vattenagarna.se. Där finns även underlag för normalstadgar.

Längs kusten och i de stora sjöarna finns få fiskevårdsområden. Det beror till stor del på att rådigheten över fisket är låg. Frifiske och fritt handredskapsfiske innebär att det inte är möjligt att sälja fiskekort och inte heller att införa fiskevårdande regler utöver Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter.

Upplåtelse av fiske

Den som har full rådighet över ett fiskevatten kan upplåta sitt fiske helt eller delvis. Det finns flera olika slags upplåtelseformer. Vanligast är försäljning av fiskekort för kortare eller längre tid.

Upplåtelse får inte göras om den avser andel i fastighet eller fastighets andel i fiske som är samfällad för flera fastigheter (Jordabalken 7 kap 9 §).

Här är ytterligare några principer för upplåtelser:

- En fiskevårdsområdesförening får upplåta fisket i

LOFO har gjort det möjligt att organisera fiskevården över större områden till nytta för både fiskerättsägare och fiskekortsköpare.

den omfattning stadgarna tillåter och stämman beslutar. Fiske som har betydelse för delägares försörjning får dock inte upplåtas utan samtycke.

- En delägare med skiftat fiske som ingår i ett fiskevårdsområde får upplåta det fiske han själv har rätt att bedriva enligt föreningens beslut, dock inte det fiske som redan upplåts gemensamt genom till exempel fiskekortsförsäljning.
- Ett delat och skiftat fiske som inte ingår i något fiskevårdsområde får oinskränkt upplåtas av ägaren.
- Ett samfällt fiske som inte ingår i fiskevårdsområde kan upplåtas i den omfattning samfällighetsföreningens stadgar tillåter och som beslutats på stämma och av styrelsen.
- I ett samfällt fiske som saknar samfällighetsförening måste samtliga delägare vara överens för att fisket ska kunna upplåtas.

Vanliga upplåtelseformer:

Jordbruksarrende

Vid jordbruksarrende får arrendatorn nyttja hela fiskerätten som hör till den arrenderade gården, om inget annat avtalats.

Yrkesfiskearrende

Lagen (1957:390) om fiskearrenden ger fiskearrendatorn trygghet och besittningsskydd. En förutsättning är att fisket har väsentlig betydelse för arrendatorns försörjning. Arrendeaftalet ska vara skriftligt och gälla för minst fem år, med option för arrendatorn till förlängning av avtalet.

Andra övergripande upplåtelser

För mer stadigvarande upplåtelse som inte gäller yrkesfiske eller ingår i jordbruksarrendet råder en hög grad av avtalsfrihet när det gäller upplåtelseidens längd och upplåtelsens omfattning. Sådana upplåtelser, **nyttjanderättsavtal**, regleras i Jordabalken 7 kap under allmänna bestämmelser om nyttjanderätt.

Exempel på en sådan långsiktig upplåtelseform är när en fiskevårdsområdesförening upplåter hela sitt fiske till en sportfiskeklubb eller annan typ av förening, eller när en turistentreprenör hyr ett fiskevatten och hela eller delar av fiskerätten av en kommun eller ett bolag. I många fall kan det vara viktigt med trygghet och långsiktighet i sådana avtal.

Fiskekort

Fiskekortet är den vanligaste upplåtelseformen för fritidsfiske. Ett fiskekort kan vara giltigt från enstaka timmar till ett helt år.

Även under anspråkslösa former är fiskekortet ett juridiskt bindande avtal mellan upplåtaren och köparen. Fiskekortet ska innehålla information om vad som ingår i avtalet, och köparens identitet måste vara fastställd.

Fortfarande köps de flesta fiskekort manuellt vid försäljningsställen i närheten av fiskevattnet. Men andelen **digitala fiskekort ökar**. Försäljningen sker över Internet eller via mobiltelefon med SMS eller ”app”. För att fisketillsynen ska fungera är det nödvändigt att köparens identitet, även när kortet är köpt via mobiltelefon, kan kopplas till ett visst fiskekort.

Statistiska centralbyrån sammanställer statistik över fritidsfiske på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten. 2013 fritidsfiskade 1,6 miljoner personer i åldern 16-80 år i Sverige. Fritidsfiskets sammanlagda utgifter beräknades till 5,8 miljarder kronor varav knappt fem procent, **283 miljoner kronor**, utgjorde kostnader för fiskekort.

Fisketillsynen ska alltså övervaka en verksamhet med stort samhällsvärde och växande omsättning.

Vanskötsel av fiske

Fiskerättsägaren har ett ansvar för fiskevården på sitt vatten, och även ett stort mått av frihet. Staten har dock en slags säkerhetsventil mot vanskötsel i fiskelagen 29 §. Där sägs att om den som har fiskerätt i enskilt vatten, i strid med allmänna intressen, vansköter fisket genom att fiska i alltför stor omfattning eller genom att låta bli att fiska, får länsstyrelsen förelägga honom att bedriva fisket på ett sätt som behövs för att avhjälpa vanskötseln. Om någon annan än ägaren disponerar fiskerätten får föreläggandet ändå riktas mot ägaren.

Ett föreläggande får förenas med vite.

Något föreläggande om vanskötsel har hittills aldrig riktats mot någon fiskerättsägare.

Fiskekort är den vanligaste upplåtelseformen för fritidsfiske. Fiskekortet är ett civilrättsligt avtal mellan säljare och köpare.

Fiskelicens, personlig fiskelicens och avsaluförbud

2015 upphörde begreppet yrkesfiskelicens. Istället infördes begreppen fiskelicens och personlig fiskelicens.

Den som innehar fiskelicens eller personlig fiskelicens får fiska med fasta och rörliga redskap i större omfattning än vad som föreskrivs om redskapsbegränsningar (fiskelagen 9a och 10 §§).

Begreppet yrkesfiskelicens har ersatts av fiskelicens och personlig fiskelicens. För att få sälja fisk som är fångad i havet måste fiskaren inneha fiskelicens eller personlig fiskelicens.

Fiskelicens krävs för den som fiskar yrkesmässigt med fiskefartyg i havet. Som fiskefartyg räknas en farkost som är registrerad som fiskefartyg i Transportstyrelsens fartygsregister.

Även den som fiskar i näringsverksamhet med stöd av enskild rätt i havet måste numera inneha fiskelicens eller personlig fiskelicens.

Förändringen är en anpassning till EU:s kontrollförordning som infördes 2011 (artikel 6 i rådets förordning nr 1224/2009).

Fiskelagen 30 § säger att en fiskelicens får beviljas om

- fisket bedrivs i näringsverksamhet
- fisket har anknytning till svensk fiskerinäring
- fartyget som används är registrerat
- motsvarande fiskekapacitet har förts ut ur den svenska fiskeflottan

Personlig fiskelicens kan beviljas för yrkesmässigt fiske som inte kräver fiskelicens, till exempel den som fiskar i havet utan fartyg eller den som fiskar yrkesmässigt på allmänt vatten i sötvatten. För att beviljas personlig fiskelicens räcker det med att fisket bedrivs i näringsverksamhet. För yrkesfiske på enskilt vatten i sötvatten krävs inte fiskelicens eller personlig fiskelicens. Men de yrkesfiskare som själva vill, och uppfyller kriterierna, kan söka och beviljas personlig fiskelicens.

Avsaluförbudet

Avsaluförbudet infördes till följd av EU:s kontrollförordning 2011. Avsaluförbudet innebär att den som fiskar i havet måste inneha fiskelicens eller personlig fiskelicens för att få sälja sin fångst.

Fritidsfiskare får alltså inte saluföra och sälja den fisk de fångar i havet. Inte heller den som fiskar med stöd av enskild rätt i havet får sälja sin fångst, utan att först ha skaffat fiskelicens.

Syftet är att öka kontrollen över det kommersiella fisket.

Fisketillsynen är en del av fiskevården

- Fisketillsynens roll
- Havs- och vattenmyndigheten
- Kustbevakningen
- Länsstyrelserna
- Polisen
- Fiskerättsägaren
- Fisketillsynsmannen
- Regionala skillnader

Fisketillsynens roll

Fiskevård och fiskevårdande regler blir meningsfulla endast om reglerna följs. Fisketillsynen är därför en nödvändig del av en ändamålsenlig fiskevård. Fiskerilagstiftningens syfte är att säkra en uthållig fiskeförvaltning och att värna äganderätten.

Ansaret för fisketillsynen är kopplad till ägar- och förvaltaransaret. I havet och de stora sjöarna har staten och dess myndigheter huvudansaret för fiskevården och fisketillsynen. I övriga sötvatten är det fiskevattenägarna som har ansvar för fiskevården och fisketillsynen.

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten har det övergripande ansvaret för EU:s fiskerikontroll i Sverige. Fiskerikontrollen riktas framför allt mot yrkesfisket. Myndigheten har ansvar för att kontrollera den fisk som fångas, landas, transporteras och säljs i Sverige, samt även import och export.

Kontrollen följer upp fastställda kvoter och fisketider. Myndigheten beslutar om fiskestopp för reglerade arter.

Fiskerikontrollen genomförs i samverkan med Kustbevakningen, Tullverket, Transportstyrelsen, Polisen och länsstyrelserna.

Kustbevakningen

Kustbevakningen bedriver operativ fisketillsyn för att kontrollera efterlevnaden av både EU:s regler och den nationella lagstiftningen. Förutom i havet har Kustbevakningen även bevakningsansvar i Väner och Mälaren.

En fisketillsynsman kan ha uppdrag från en myndighet eller från fiskerättsägarna i det område som ska bevakas.

Kustbevakning har ledningscentral i Karlskrona och därutöver tre regionledningar i Härnösand, Stockholm och Göteborg. Myndigheten disponerar drygt 30 fartyg, andra sjöfarkoster och tre flygplan.

Kustbevakningen har i vissa avseenden samma befogenheter som polisen med rätt att hålla förhör, genomföra husrannsakan och gripa misstänkta personer.

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna godkänner och förordnar fisketillsynsmän som genomgått utbildning och avser att vara verksamma på uppdrag av ett fiskevårdsområde.

de eller annan organisation med ansvar för fiskevården. Länsstyrelserna har inom ramen för havsmiljöanslaget också årliga medel för fiskevård som kan disponeras för fisketillsynen.

Länsstyrelserna bedriver även egen fisketillsyn i flera av de län med vatten där staten ansvarar för fiskevården. Det sker ofta i samverkan med Kustbevakningen och Polisen. Länsstyrelserna ska redovisa sina insatser för fisketillsynen till Havs- och vattenmyndigheten.

Polisen

Polisen ska förebygga och utreda brott, övervaka den allmänna ordningen och skydda allmänheten. I det ingår även brott mot fiskerilagstiftningen.

Vid lagbrott, till exempel fiske utan lov eller överträdelse av myndigheternas föreskrifter, ska brottet anmälas till polisen.

En särskild sjöpolis finns i Stockholm och i Västra Götaland. Sjöpolisen har som uppgift att utöva jakt- och fisketillsyn och att utreda brott mot fiskerilagstiftningen.

Sjöpolisen deltar till exempel regelbundet i fisketillsynen under det allmänna kräftfisket i Vättern.

Fiskerättsägaren

Den som äger fiskerätt har ansvar och rättighet att bedriva fisketillsyn på sitt eget fiskevatten. Det innebär att fiskerättsägaren har befogenhet att kontrollera en fiskare, beslagta fångst och redskap och i förekommande fall anmäla brott.

Rätten begränsar sig dock enbart till det egna fiskevattnet eller till ett samfällt vatten där fiskerättsägaren har fiskerätt i hela området.

Fisketillsyn på vatten med flera fiskerättsägare för olika delområden, till exempel ett fiskevårdsområde, förutsätter att det finns fisketillsynsmän som är förordnade för det aktuella området av länsstyrelsen.

Fisketillsynsmän

Fisketillsynsmannen är förordnad av länsstyrelsen och bedriver fisketillsyn på uppdrag av en myndighet eller av fiskerättsägarna, vanligtvis genom en fiskevårdsområdesförening eller samfällighetsförening.

Det ska framgå vilka befogenheter och vilka geografiska områden som omfattas av förordnandet.

Fiskelagen 34 § reglerar förordnandet av fiske-

I vissa fall kan polisen, främst sjöpolisen, delta i operativ fisketillsyn. Polisens tar också emot anmälningar och utreder fiskebrott. Polisen kan larmas och kan rycka ut under pågående brott.

Fisketillsynens inriktning skiljer sig mellan olika delar av landet. Kontrollavgiften rör till exempel enbart fiskevårdsområden i sötvatten, utom i de fem stora sjöarna.

tillsynsmän. Fisketillsynsmans verksamhet regleras i Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 1985:3) om fiske-tillsynsmän.

Regionala skillnader

Fisketillsynen kan se olika ut i olika delar av landet och inriktningen skiljer sig mellan olika slags vatten. Längs kusten och i de stora sjöarna dominerar vissa typer av överträdelser jämfört med ett fiskevårdsområde i inlandet. Fjällvattnen har sina särdrag och i en älvmy-nning med uppvandrande lax präglas fisketillsynen av skyddet av laxen. Beroende på vilket område en fiske-tillsynsman kommer att bevaka kan det vara viktigt att fördjupa sig i vissa specifika kunskapsområden.

Norrlandskusten: frifiskereglerna för de aktuella områdena, redskapsmärkning och redskapsbegränsningar, fredningsområden och fredningstider kring vattendragens mynningar, fiskådror.

Södra ostkusten: frifiskereglerna, redskapsmärkning och redskapsbegränsningar, gräns mot allmänt vatten, definitionen för det fria handredskapsfisket, fredningsområden och fredningstider kring vatten-dragens mynningar.

Syddkusten och Gotland: frifiskereglerna, red-skapsmärkning och redskapsbegränsningar, fred-ningsområden och fredningstider kring vattendra-gens mynningar.

Västkusten: frifiskereglerna, redskapsmärkning och redskapsbegränsningar, gräns mot allmänt vat-ten (ostronfiske), fredningsområden- och frednings-tider kring vattendragens mynningar.

Fem stora sjöarna: frifiskereglerna, redskaps-märkning och redskapsbegränsningar, definitionen av det fria handredskapsfisket, fredningsområden och fredningstider kring vattendragens mynningar.

Fiskevårdsområden i sötvatten: Lagen om fiske-vårdsområden, områdets egna regler samt kontroll-avgiften.

Sötvatten som saknar fiskevårdsområde: Lagen om förvaltning av samfälligheter. Den upplåtande organisationens egna regler.

Fjällområdena: Rennäringslagen, länsstyrelsernas regler för fiskeupplåtelser.

Fiskaren kanske är ensam på sjön. Men det finns många som har till uppgift att övervaka att fiskaren följer lagar och regler.

Havs- och vattenmyndigheten har det övergripande ansvaret för EU:s fiskerikontroll och har, tillsammans med **länsstyrelserna**, huvudansvaret för fiskevården och fisketillsynen i havet och de stora sjöarna upp till första definitiva vandringshindret. Länsstyrelserna förordnar **fisketillsynsmän** och bedriver även egen fisketillsyn. **Kustbevakningen** övervakar fisket i havet och i Vänern och Mälaren. **Polisen**

ska förebygga och utreda alla slags brott och tar emot anmälningar om brott mot fiskerilagstiftningen. **Sjöpolisen** deltar i operativ fisketillsyn.

Merparten av all fisketillsyn bedrivs av fisketillsynsmän med uppgift att övervaka efterlevnaden av fiskerilagstiftningen och även av fiskevårdsområdesföreningars egna regler. **Fiskerättsägaren** har samma befogenheter som en fisketillsynsman att bedriva fisketillsyn, men enbart på de egna fiskevattnen.

Föreskrifterna om fisketillsynsmän

- Föreskrifternas innehåll
- Fisketillsynsmans uppgifter
- Att bli förordnad
- Tjänstetecknen
- Utbildningen
- Ansökan om förordnande

Fisketillsynsmannen kontrollerar att fiskekortet är giltigt. Fisketillsynsmannens uppgift är att övervaka att lagar och regler efterlevs.

FÖRESKRIFTERNAS INNEHÅLL

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 1985:3) om fisketillsynsmän ändrades senast 2011 (HVMFS 2011:1). Föreskrifterna reglerar **fisketillsynsmans uppgifter, förordnande, tjänstetecken, utbildning och ansökningsförfarande vid förordnande.**

FISKETILLSYNSMANS UPPGIFTER (1–2 §§)

En fisketillsynsman ska inom sitt tjänstgöringsområde utöva tillsyn över efterlevnaden av föreskrifter för fisket och fiskevården i **fiskelagen, i författningar** som har meddelats med stöd av fiskelagen samt i **EU:s förordningar** om den gemensamma fiskeripolitiken.

En fisketillsynsman ska skyndsamt anmäla överträdelser av fiskeförfattningar till polis- eller åklagarmyndigheten.

Utöver tillsynen av författningarnas efterlevnad (lag, förordning, föreskrifter) kan fisketillsynsmannen även ha befogenhet att övervaka **lokala fiskeregler** som upprättats av en fiskevårdsområdesförening och där överträdelse utmynnar i betalningsuppmärksamhet av en kontrollavgift.

ATT BLI FÖRORDNAD (4–8 §§)

Den som fyllt **18 år** och som prövats lämplig med hänsyn till bland annat **laglydnad** och **insikter** får förordnas till fisketillsynsman, om det föreligger **behov av tillsyn**, efter genomgången föreskriven utbildning.

Länsstyrelsen gör en helhetsbedömning av lämpligheten från fall till fall, där laglydnad och förekomst i polisens belastningsregister väger tungt. I princip ska den blivande fisketillsynsmannen vara ostraffad.

Det skriftliga förordnandet ska innehålla uppgifter om förordnande myndighet, fisketillsynsmans personuppgifter, förordnandets **giltighetstid** (högst tre år i taget), **uppdragsgivare**, **tjänstgöringsområde** samt eventuella **särskilda befogenheter** enligt fiskelagen 34 § (tillträde och beslag). Förordnandet ska vara korrekt underskrivet och stämplat och alltid **medföras under tjänstgöring**.

Länsstyrelsen kan återkalla ett förordnande om fisketillsynsmannen åsidosätter sina skyldigheter. Under tiden ett återkallande prövas kan fisketillsynsmannen avstängas från tjänstgöring.

TJÄNSTETECKEN (9–12 §§)

Tjänstetecken består av emblem och funktionsbeteckning som framgår av bilaga till föreskrifterna, och som tillhandahålls kostnadsfritt av länsstyrelsen. Förlorat tjänstetecken ska omedelbart anmälas.

Funktionsbeteckningen ska sitta ovanför emblemet, väl synliga på ytterplagget, i brösthöjd på vänster sida. Fisketillsynsmannen ska kunna legitimera sig och styrka sitt förordnande.

När förordnandet upphör, eller när fisketillsynsmannen avstängs från tjänstgöring, ska tjänstetecken och beviset om förordnande omedelbart återlämnas till länsstyrelsen.

UTBILDNINGEN (13–16 §§)

Utbildningen för fisketillsynsmän ska omfatta minst tio lektioner och kursplanen måste omfatta **lagstiftning, myndigheter, fisketillsynsmans skyldigheter, befogenheter och rätt att bruka våld**. Kursplanens övergripande ämnesområden och innehåll framgår av bilaga till föreskrifterna.

Utbildningen ska ledas av instruktör genom länsstyrelsens försorg eller i studiecirkel anordnad av Sveriges fiskevattenägareförbund eller Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund. I beviset om förordnande ska utbildningens omfattning framgå.

ANSÖKAN OM FÖRORDNANDE (17–19 §§)

Ansökan om förordnande lämnas till länsstyrelsen och ska innehålla uppgifter om tjänstgöringsområde och uppdragsgivare samt bevis om fullgjord utbildning.

En fisketillsynsman får förordnas enbart om det föreligger behov av tillsyn inom det aktuella området. Länsstyrelsen ska särskilt ta hänsyn till behovet av tillsyn på allmänt vatten, enskilda frivatten och efterlevnaden av fiskevårdande föreskrifter.

Funktionsbeteckningen ska sitta ovanför emblemet. Tjänstetecknen ska vara väl synliga på ytterplagget och sitta i brösthöjd på vänster sida.

Steg för steg till förordnandet

- Alla kan utbilda sig
- Uppgifter i ansökan
- Förordnandet

ALLA KAN UTBILDA SIG

Vem som helst som fyllt 18 år kan utbilda sig till fisketillsynsman. Minimikravet på utbildning är fastslagen i bilaga 3 till Föreskrifterna (FIFS 1985:3) om fisketillsynsmän. Kursplanen ska innehålla avsnitt om samhällets fisketillsyn som inkluderar myndigheternas verksamhet och organisation samt Polisens, Kustbevakningens och fisketillsynsmannens rättsliga ställning. Vidare ska utbildningen belysa lagstiftning, gällande författningar och rättsbegrepp på fiskets område.

Stor vikt ska läggas vid hur tillsynen ska utövas och om fisketillsynsmannens allmänna skyldigheter och befogenheter samt rätten att bruka våld.

Utbildningen ska ledas av en instruktör och kursen ska avslutas med ett prov.

UPPGIFTER I ANSÖKAN

Efter genomgången utbildning lämnas en skriftlig ansökan om att bli förordnad som fisketillsynsman in till länsstyrelsen. Ansökningshandlingar finns hos länsstyrelserna. Där framgår vilka uppgifter som ska bifogas och vad som krävs för att länsstyrelsen ska tillstyrka en ansökan. **Personuppgifter** och **utbildningsbevis** ska bifogas en ansökan om nytt förordnande. Den som vill bli fisketillsynsman ska ha fyllt **18 år**.

Specifikt område

Förordnandet ska vara knutet till ett **specifikt fisketillsynsområde**, till exempel ett eller flera fiskevårdsområden. Området, eller områdena, ska vara specificerade och beskrivna i ansökan. Förordnandet gäller inte utanför dessa områden.

Uppdragsgivare

Den blivande fisketillsynsmannen ska ha en eller flera **namngivna uppgiftsgivare**. Uppdragsgivarna för varje område ska tillstyrka och underteckna ansökningshandlingen. Uppdragsgivare kan vara

En fisketillsynsman blir förordnad av länsstyrelsen efter genomgången utbildning och lämplighetsprövning. Det ska också finnas ett behov av fisketillsyn i det område som ansökan avser.

exempelvis en fiskevårdsområdesförening eller en länsstyrelse.

Behovet av fisketillsyn

En förutsättning för att länsstyrelsen ska förordna nya fisketillsynsmän är att det **föreligger ett behov** i det aktuella området. Behovet av tillsyn på allmänt vatten, och enskilt frivatten, ska i huvudsak tillgodoses av myndigheterna.

Behovet av tillsyn på enskilt vatten påkallas av fiskerättsägarna.

Kontroll i brottsregistret

En förutsättning för att länsstyrelsen ska förordna en fisketillsynsman är att personen ska vara **laglydig** och inte ha anmärkningar i Rikspolisstyrelsens belastnings- och misstankeregister. Genom att skriva under ansökan samtycker den sökande till att länsstyrelsen får göra en sådan kontroll.

FÖRORDNANDET

När ansökan kommit in bedömer länsstyrelsen om kraven är uppfyllda och beslutar då om förordnande. I förordnandet ska det särskilt framgå i vilken utsträckning fisketillsynsmannen har befogenhet att genomföra husrannsakan, få tillgång till handlingar och ta egendom i beslag (enligt fiskelagen 34 §).

Ett förordnande gäller högst **tre år** och kan återkallas om fisketillsynsmannen åsidosätter sina skyldigheter eller missköter sig på annat sätt.

Fisketillsynsmannens rättigheter och skyldigheter

- Allmänna befogenheter enligt fiskelagen
- Fiskarens identitet
- Husrannsakan och kroppsvisitation
- Rätt att undersöka fisk och redskap
- Rätt att ta i beslag
- Anmälan om beslag
- Särskilt om beslag av fisk
- Förverkande
- Rätt att ansöka om föreläggande
- Frihetsberövande
- Nödvärn
- Rätt att bruka våld
- Rapportering
- Förstärkt straffskydd
- Tystnadsplikt
- Kontrollavgiften

Allmänna befogenheter enligt fiskelagen 34 §

Fiskelagen 34 § föreskriver allmänna befogenheter för tjänsteman som ska utöva fisketillsyn. Av länsstyrelsens förordnande framgår fisketillsynsmannens befogenheter i varje enskilt fall.

En fisketillsynsman, eller annan befattningshavare som har till uppgift att övervaka fiskebestämmelsernas efterlevnad, har rätt att:

- få tillträde till fartyg, fordon, områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där fisk och utrustning för fisket förvaras eller hanteras för att göra de undersökningar

Bland fisketillsynsmannens allmänna befogenheter ingår bland annat att få tillträde till fartyg och göra de undersökningar som behövs för tillsynen. Fisketillsynsmannen har dock inte rätt att tilltvinga sig tillträde till låsta utrymmen.

och ta de prover som behövs för tillsynen utan att ersättning lämnas

- på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen
- få den hjälp som behövs för tillsynen av den som är föremål för åtgärden

Polismyndighet ska på begäran lämna den hjälp som behövs vid tillsynen.

Fiskarens identitet

Vid misstanke om brott är det viktigt att kunna fastställa fiskarens identitet. Den misstänkte ska på uppmaning visa **sin legitimation**, och då ska fisketillsynsmannen göra en bedömning av legitimationens giltighet och fotots likhet med den misstänkte.

Om den misstänkte vägrar att visa legitimation kan fisketillsynsmannen begära hjälp av polis.

Husrannsakan och kroppsvisitation

Generellt är rätten att genomföra husrannsakan eller kroppsvisitation starkt begränsad i grundlagen (regeringsformen 2 kap 6 §). Fisketillsynsman som är förordnad av länsstyrelsen har därför inte oinskränkt den rätten. Det gäller till exempel möjligheten att mot ägarens vilja genomsöka en **stängd ryggsäck** eller ett **tillslutet utrymme** under toften i en båt, liksom bagageutrymmet i en bil.

Om fisketillsynsmannen nekas tillträde till stängt utrymme bör detta anmälas till polis och rapporteras till uppdragsgivaren.

Polisman eller tjänsteman vid Kustbevakningen får genomföra husrannsakan om det finns misstanke om ett brott som kan ge fängelse, för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller för att undersöka omständigheter som kan ha betydelse för att utreda brottet.

Beslut om husrannsakan kan fattas av förundersökningsledare, åklagare eller domstol. Husrannsakan får dock genomföras utan sådant beslut om det finns risk för akut fara på grund av dröjsmålet.

Rätt att undersöka fisk och redskap

En fisketillsynsman har rätt att undersöka **fisk, redskap och sump**. Dit räknas även **båt** som används vid fisket, förutom båtens stängda utrymmen. I en sådan undersökning ingår även rätten att ta upp utlagda redskap och sumpar ur vattnet.

Undersökning av fisk och redskap får göras opåkallat, även om det inte föreligger misstanke om lagbrott eller överträdelse. Undersökningen får sträckas så långt att det kan konstateras om en överträdelse har skett eller inte.

Rätt att ta i beslag

Fiskelagen 47 § beskriver rätten att ta föremål i beslag.

Om någon påträffas på bar gärning får beslag göras av fisk, redskap, fiskefartyg eller andra föremål om föremålen kan antas **ha betydelse för brottets utredning eller kan antas bli förverkade**.

Redskap som ligger ute, i strid med lagstiftningen, får anses vara påkomna på bar gärning även om den som lagt ut redskapen vid tillfället inte är närvarande.

Varje fiskerättsägare har rätt att ta föremål i beslag på sitt eget enskilda vatten, förutsatt att föremålen använts i samband med brott mot fiskerilagstiftningen.

En fisketillsynsman har rätt att ta föremål i beslag förutsatt att den befogenheten ingår i förordnandet (vilket den för det mesta gör). Samma rätt tillkommer befattningshavare hos myndighet som ska övervaka fisket.

Beslag får göras även vid försök eller förberedelser till brott.

Värdet av beslagtagna föremål ska **stå i proportion** till brottets beskaffenhet. Det är alltså orimligt att ta dyra föremål i beslag vid enklare brott.

Beslag av redskap får endast göras vid brott mot fiskerilagstiftningen (fiskelagen, förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt myndigheternas föreskrifter). Vid överträdelser av en fiskevårdsområdesförenings egna regler, med kontrollavgift som sanktion, får redskap inte tas i beslag.

Anmälan om beslag

Beslag av redskap, båt eller andra föremål ska skyndsamt anmälas till polis eller åklagare, lämpligtvis i samband med att fisketillsynsrapporten lämnas in. Den polisman eller åklagare som tar emot anmälan om beslag ska då vidta samma åtgärder som om myndigheten själv gjort beslaget. Beslaget kan **bestå eller hävas**. Den som fått egendom beslagtagen kan **begära prövning** av beslutet om beslag. En domstol måste då inom några dagar avgöra om beslaget ska bestå eller hävas. Beslaget kan alltså i sig själv ge upphov till en separat process.

En anmälan om beslag ska omfatta uppgifter om tid och plats och händelse, motiv för beslaget och en uppskattning av värdet på de beslagtagna föremålen.

Fisketillsynsman får ta redskap i beslag om föremålen kan antas ha betydelse för brottets utredning eller kan antas bli förverkade. Beslaget i sig är dock inget straff och polis eller åklagare kan omedelbart häva ett beslag om beslaget skett på oriktiga grunder. En fisketillsynsman måste alltså vara noggrann med att använda sig av rätten att ta redskap och annan utrustning i beslag. Värdet av beslagtagna föremål ska dessutom stå i proportion till brottets beskaffenhet.

Särskilt om beslag av fisk

Fisk som tagits i beslag och som uppenbarligen bör förklaras förverkad ska omedelbart efter beslaget **släppas ut** i det vattenområde där den är fångad, om den är levnadsduglig och återutsättningen kan göras utan särskilda kostnader eller besvär.

Om brottet innefattar intrång i enskild fiskerätt tillfaller förverkad fisk eller dess värde fiskerättshavaren.

Även vid överträdelse av en fiskevårdsområdesförenings egna regler, då kontrollavgiften ska tillämpas, får fisk (till skillnad från redskap) tas i beslag.

Förverkande

Fisk som varit föremål för brott ska, enligt fiskelagen 45 §, förklaras förverkad till staten om det inte är uppenbart oskäligt. Även ersättning för kostnader som gärningsmannen haft i samband med brottet kan förklaras förverkad, till exempel om brottet skett på uppdrag. Samma sak gäller för fiskeredskap och fiskefartyg som använts eller medförts vid brott, om det inte är oskäligt och om det behövs för att förebygga brott.

Istället för fisken, redskapet eller den egendom som använts, medförts eller varit avsedd att använ-

das som hjälpmedel, kan föremålens värde helt eller delvis förklaras förverkat.

Äganderätten till förverkade redskap och båtar övergår till staten. Om brottet mot fiskelagen endast innebär intrång i enskild fiskerätt tillfaller förverkad fisk eller dess värde **fiskerättshavaren**. Om någon fiskat olovligt på annans vatten får fiskerättshavaren behålla fisken. Redskap eller hjälpmedel ska däremot alltid förverkas av staten.

Beslaget utgör det handgripliga övertagandet av fisk, redskap eller fartyg på plats, medan förverkandet bekräftar och fastställer beslaget i juridisk mening.

Förverkande av värdefull egendom bör tillämpas restriktivt.

Beslag av fisk får göras både vid brott mot fiskelagen och vid överträdelse av en fiskevårdsområdesförenings egna regler. Om det är uppenbart att fisken ska förklaras förverkad, och den är levnadsduglig, ska den återutsättas. Om brottet utgör intrång i enskild fiskerätt tillfaller förverkad fisk fiskerättshavaren.

Rätt att ansöka om föreläggande

En person som, trots påpekande och anmälan, inte rättar sig efter lag och föreskrifter kan få föreläggande och förbud med vite. Havs- och vattenmyndigheten eller länsstyrelsen får fatta beslut om att meddela ett sådant föreläggande med ”rättelse på hans bekostnad”. I brådskande fall kan ett beslut om förbud och vite meddelas utan föregående föreläggande.

En fiskerättsägare eller fisketillsynsman kan **begära föreläggande** eller förbud om det inte på annat sätt går att åstadkomma rättelse, till exempel få stopp på upprepade överträdelser av fiskerilagstiftningen.

Frihetsberövande

Varje medborgare har rätt att gripa en efterlyst person (envarsgripande). Varje medborgare har också rätt att gripa en person som begår brott där påföljden kan bli fängelse, och där vederbörande anträffas på bar gärning eller på flyende fot. Den gripna personen ska informeras om på vilken grund gripandet har skett i syfte att få personen att frivilligt stanna kvar. Om personen samtycker till att stanna kvar får alltså inget våld utnyttjas. Envarsgripandet ger med andra ord endast rätt till nödvändigt våld för att den gripne ska kunna lämnas till polis.

En fisketillsynsman eller en fiskerättsägare har givetvis samma rätt att gripa en misstänkt brottsling. För att kunna bedöma om det finns skäl för gripande måste fisketillsynsmannen då först och främst känna till vilka brott som kan **leda till fängelse**.

Fängelse kan till exempel ingå i påföljden för olovligt fiske (där den fiskande saknar tillåtelse att fiska) eller fiske utan myndighets tillstånd. Även fiske med otillåtna metoder och otillåtna redskap, eller inom fredningsområde, kan ge fängelse (fiskelagen 37 och 40 §§).

Att anträffa en person på **bar gärning** innebär att personen blir påkommen när han är i färd med att fiska eller förbereda fiske.

Att vara på **flyende fot** innebär att den som misstänks ha begått brott försöker avlägsna sig, utan att lämna uppgifter om sig själv, och då förföljs av annan person. Om förföljandet upphör och något direkt förföljande inte längre pågår, och personen senare anträffas, kan personen inte längre anses vara på flyende fot. Fisketillsynsmannen har då inte rätt att gripa personen.

Om den misstänkta personen är känd eller identifierad, eller genom iakttagelser och anteckningar bedöms kunna identifieras, är gripande i de flesta fall obefogat och onödigt.

En gripen person ska skyndsamt överlämnas till polis.

En person som misstänks ha begått brott får förföljas om personen försöker avlägsna sig utan att ha lämnat uppgifter om sig själv. Fisketillsynsmannen har rätt att gripa en person som är på flyende fot och som misstänks för ett brott där påföljden kan bli fängelse. Om personen kan identifieras på annat sätt kan gripandet vara obefogat. En gripen person ska skyndsamt överlämnas till polis.

Nödvärn

Varje medborgare har rätt att använda nödvärn för att värja sig mot ett angrepp. Nödvärn innebär rätt att:

- **avvärja** ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom,
- **betvinga** den som med våld eller hot om våld eller på annat sätt hindrar att egendom återtas på bar gärning,
- **hindra** någon att olovligen intränga i rum, hus, gård eller fartyg, eller därifrån avlägsna någon som inträngt olovligen eller, om det är bostad, eljest vägrar att på tillsägelse lämna denna.

Nödvärn gäller såvitt inte handlingen, med hänsyn till angreppets beskaffenhet och det angripnas betydelse, är uppenbart oförsvarligt. En nödvärnshandling som uppfyller villkoren är straffri.

Rätt att bruka våld

Våld får endast användas i undantagsfall och under vissa förutsättningar. Fisketillsynsmannens uppträdande ska inge förtroende och **leda till att våld kan undvikas**.

Fisketillsynsmans rätt att bruka våld regleras i polislagen 10 och 29 §§.

Fisketillsynsman får använda våld om någon ska **berövas friheten** och försöker undkomma eller om fisketillsynsmannen möts av motstånd vid ett sådant frihetsberövande (se förutsättningarna för frihetsberövande och envarsgripande på s 40).

Fisketillsynsman får även använda våld i sin myndighetsutövning, till exempel om han ska **verkställa beslag** eller annat omhändertagande, och då möts av motstånd.

Våld vid myndighetsutövning får endast användas om andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt att använda våld för att genomföra viss tjänsteåtgärd.

I de fall våld är oundvikligt ska det tillgripas **under ansvar** och fisketillsynsman är skyldig att se till att om någon kommer till skada så ska vederbörande få vård.

I det fall fisketillsynsmannen använt våld ska detta utförligt beskrivas i fisketillsynsrapporten som lämnas i samband med polisanmälan. En fisketillsynsman som använder obefogat våld kan själv bli polisanmäld och dömd.

Rapportering

Misstänkta lagöverträdelser ska skyndsamt anmälas till polis. Anmälan ska följas av en **fisketillsynsrapport** som bör lämnas **inom några dagar** efter händelsen. Rapporten utgör underlag för polisens förundersökning och måste alltså innehålla tillräckligt med fakta och uppgifter för en meningsfull utredning. Den misstänktes **identitet** ska vara stärkt. Noggrann angivelse av **tid och plats** ska finnas med, samt en **kortfattad men fullständig beskrivning** av händelseförloppet och av fisketillsynsmannens iakttagelser. I rapporten ska **brottets beskaffenhet**, och vilket **lagrum** som överträtts, beskrivas. Den misstänktes inställning till handlingen ska redovisas. Polisens utredning underlättas även av om det finns **fotodokumentation** och **GPS-angivelser** för platsen.

Rapporten ska även innehålla en beskrivning av eventuellt beslagtagna föremål (se avsnittet om anmälan av beslag på sid 39).

Rapportblanketter om överträdelser och beslag finns på sid 56-58.

Förstärkt straffskydd

Fisketillsynsmans uppdrag är offentlighetsligt och medför därför ett förstärkt straffskydd. Våld eller hot mot fisketillsynsman bedöms därför enligt en strängare straffskala än om det riktats mot en civilperson. Straffet för **våld eller hot mot tjänsteman** är fängelse i högst fyra år (Brottsbalken 17 kap).

Även vid hämnd, skadegörelse eller till exempel hot eller våld mot anhörig har fisketillsynsmannen ett förstärkt rättsskydd. Ett sådant brott rubriceras **förgripelse mot tjänsteman** och kan ge böter eller fängelse i högst sex månader. Grovt brott kan ge fängelse i högst fyra år.

Brottsrubriken **våldsamt motstånd** innebär att någon genom att sätta sig till motvärn försöker hindra fisketillsynsmannen i myndighetsutövningen, till exempel när något föremål ska tas i beslag. Straffet för våldsamt motstånd är böter eller fängelse i högst sex månader.

En förutsättning för det förstärkta straffskyddet är att fisketillsynsmannen bär sina tjänstetecken reglementsenligt eller på annat sätt **klargör sin tjänsteställning**.

Tystnadsplikt

Offentlighetsliga uppdrag omfattas av sekretesslagens regler. Uppgifter som en fisketillsynsman får vetskap om i sin verksamhet kan vara belagda med sekretess och får inte delges obehörig utomstående. Det kan till exempel gälla om en person är misstänkt för brott.

Åsidosättande av tystnadsplikten kan medföra straffansvar.

Uppdragsgivaren räknas dock i de flesta fall inte som obehörig, utan har rätt att ta del av uppgifterna.

Kontrollavgiften

Överträdelse av en fiskevårdsområdesförenings egna regler lyder inte under allmänt åtal och är därmed inte straffbelagd. Det innebär att vissa av fisketillsynsmannens befogenheter inte är tillämplbara vid en sådan överträdelse. Kontrollavgiften, som kan användas i sådana fall är en civilrättslig företeelse och alltså en uppgörelse mellan två, inför lagen likvärdiga, parter.

Fisk kan tas i beslag vid överträdelse av föreningsregler, men däremot inte redskap eller båtar, när kontrollavgiften ska tillämpas och det inte föreligger något lagbrott. **Frihetsberövande får inte göras** och rätten att bruka våld är begränsad. Överträdelser ska heller inte anmälas till polis eller åklagare, i den mån det inte uppstår en hotfull situation.

För att kunna utfärda en betalningsuppläggning om kontrollavgift måste fiskekortsinnehavarens identitet vara fastställd. Det gäller såväl "gamaldags" manuellt sålda kort som kort sålda över Internet och via SMS. Fiskevårdsområdet måste alltså ha försäljningsrutiner där innehavaren av ett fiskekort kan identifieras och kopplas till det specifika fiskekortet. Vid SMS-köp räcker det till exempel inte med att kortet är köpt från ett visst telefonabonnemang. Namnen på innehavarna måste anges vid köpet.

Fisketillsynsmannens uppträdande

- Flera olika uppgifter
- Brott ska beivras
- Undvika utpressning
- Respektfullt uppträdande
- Gott omdöme

I fisketillsynsmannens uppgift kan också ingå att visa fiskare tillrätta och att informera om fiskereglerna och deras syfte. Det ändrar dock inte på det offentligrättsliga uppdraget att övervaka och beivra brott.

FLERA OLIKA UPPGIFTER

Fisketillsynen är en viktig del av fiskevården. Fisketillsynsmannens primära roll är att se till att lagar och regler följs. Samtidigt fungerar den lokala fisketillsynsmannen som en representant och ett ansikte utåt för sin uppdragsgivare.

Vissa uppdragsgivare, till exempel fiskevårdsområdesföreningar, har därför populärt ändrat benämningen fisketillsynsman till **"fiskevärd"**. Uppdraget omfattar därmed också att hjälpa fiskare tillrätta och informera om reglerna och varför det finns regler.

Därmed vill man ge fisketillsynen en lite annan framtoning. I grunden ändrar detta inte de offentligrättsliga uppgifterna, rättigheterna och skyldigheterna, men det kan skapa ett mer välkomnande och serviceinriktat intryck.

BROTT SKA BEIVRAS

Fisketillsynsmannen ska alltid bära funktionsbe-teckning och emblem väl synligt på bröstets vänstra sida, dock endast under tjänst och inte i andra sammanhang. Förordnande och legitimation ska medfö-

ras, men fisketillsynsmannen får **inte vara beväpnad** på något sätt och heller inte medföra handfängsel.

Uppträdandet ska vara korrekt och konsekvent och inge förtroende och aktning.

Brott ska i princip alltid beivras, men det kan finnas omständigheter som gör att information och upplysning är mer motiverat än att göra en anmälan. Den bedömningen måste i så fall göras från fall till fall av fisketillsynsmannen själv.

UNDVIKA UTPRESSNING

Det finns exempel där en fiskevårdsområdesförening uttalat en policy om att en fiskare som saknar fiskekort i vissa fall kan få lösa ett fiskekort på plats, ”för den här gången”. Det skulle dock kunna leda till att flera fiskare sätter detta i system och låter bli att köpa fiskekort, då man **inte riskerar något**.

Ett annat exempel kan vara att låta den fiskare som saknar fiskekort lösa föreningens dyraste fiskekort, till exempel ett årskort. Ett sådant förfarande skulle dock kunna leda till **misstanke om utpressning**, ”om du köper vårt dyraste kort slipper du polisanmälan”.

Som princip ska en fisketillsynsman alltid anmäla lagbrott och inte börja tumma på rättssäkerheten.

RESPEKTFULLT UPPTRÄDANDE

Vid ett ingripande ska fisketillsynsmannen alltid förklara anledning och syfte med ingripandet och i utgångsläget **behandla alla människor med respekt**. Ett uppträdande som skapar konfrontation gör situationen betydligt svårare att hantera.

Den preventiva verksamheten är viktig. Genom att arbeta öppet, synligt och frekvent lär sig de fiskande att det pågår en aktiv och kontinuerlig fisketillsyn inom området.

GOTT OMDÖME

Vid tillämpningen av kontrollavgiften sägs i lagen (1981:533) om fiskevårdsområden, 36 §, att kontrollavgift inte ska tas ut om det är uppenbart oskäligt. Bedömningen ska ta hänsyn till exempelvis **sjukdom, ålder eller missvisande regler**. I detta sammanhang och i andra sammanhang är ett gott omdöme en viktig egenskap för fisketillsynsmannen.

Fisketillsyn är en balansgång som kräver gott omdöme.

”Många papperskorgar på vägen till fällande dom”

Viktigt med välskrivna fisketillsynsrapporter

Arne Perming och Olle Graneheim är fisketillsynsmän vid Bergeforsen i Timrå. Göran Engvall och Patrik Sundlöf är poliser i Timrå och tar emot fisketillsynsrapporter och polisanmälningar om fiskebrott.

– För att ett ärende ska kunna drivas till fällande dom krävs god kvalitet på varje länk i kedjan.

Det finns många papperskorgar på vägen mellan en fisketillsynsrapport och en fällande dom. Där kan ofullständiga och dåligt skrivna rapporter hamna. Varje länk i kedjan som börjar med fisketillsynsmannens iakttagelser, och som går via rapport, polisanmälan, förundersökning, åtal och domstolsförhandling, måste hålla god kvalitet om fallet ska bli framgångsrikt.

I Bergeforsen vid Indalsälvens mynning står laxarna tätt nedanför kraftverksdammen. För mindre nogräknade personer kan frestelsen bli stor att använda oetiska och otillåtna fiskemetoder eller att

smyga ner till stranden utan att ha köpt fiskekort.

– Vi drabbas nog av fler överträdelser och fiskebrott här än i de flesta andra fiskevatten, säger Arne Perming som driver Bergeforsfisket

och själv är fisketillsynsman.

Han brukar bedriva fisketillsynen tillsammans med Olle Graneheim eller någon av de andra tre fisketillsynsmännen som är förordnade för Bergeforsfisket.

Nästan alla rapporter om fiskebrott hamnar hos polisen i Timrå där Patrik Sundlöf är platschef och Göran Engvall är handläggare. Många ärenden har sedan gått vidare till åklagaren Jan Söderqvist (numera pensionär) som specialiserat sig på fiskebrott och som känner fiskerilagstiftningen bättre än de flesta åklagare i landet.

Fisketillsynsmannen, polisen och åklagaren utgör de tre viktigaste

länkarna i den kedja som ska leda till att ett fiskebrott beivras och leder till fällande dom. I Bergeforsen och Timrå har alla inblandade skaffat sig erfarenhet och utvecklat rutiner för en fungerande brottsbekämpning.

1 IAKTTAGELSEN

– De flesta tips om att något är galet får vi från andra fiskare och fiskekortsköpare, säger Arne Perming. Men vi spanar aktivt en hel del själva också och vi har kännetecknen på vissa bilar som är kopplade till personer som har betett sig udda eller som vi behöver ha ögonen på.

Fisketillsynsmannen Olle Graneheim understryker att det givetvis inte är tillåtet att provocera fram ett brott. Däremot är det tillåtet att ”gillra fällor” för att få fram nödvändiga iakttagelser eller bevis.

I Bergeforsen arbetar fisketillsynsmännen alltid två och två och kommunicerar med varandra i sina mobiltelefoner.

– Vi har iordningställda gömslen där vi kan ligga med kikare och iakta fisket, säger Olle Graneheim. Och medan vi iakttar fisket antecknar vi klädsel och utseende och särskilda kännetecknen hos personerna.

Polisinspektör Göran Engvall understryker betydelsen av att kunna koppla en viss handling till en specifik person.

– Iakttagelsen och fisketillsynsmannens rapport och vittnesmål ska kunna styrka att det är just den misstänkte som har fiskat på ett otillåtet sätt eller som saknar fiskekort. Annars kan man hamna i en situation där inblandade personer skyller på varandra. Och om fisketillsynsmannen börjar sväva på målet eller blir osäker faller hela bevisningen.

En vanlig överträdelse i Bergeforsen är att oseriösa fiskare använder sig av ryckfiske. När laxarna står tätt kan det vara effektivt att med speciellt sänke och krok helt enkelt rycka fast passiva fiskar som råkar stå i vägen för kroken. Kroken kan då fastna var som helst på fisken. Ryckfiske är förbjudet enligt fiske-

Ute vid fiskevattnet har Arne Perming och Olle Graneheim koll på vad som händer.
– Vi har iordningställda gömslen där vi kan iakta fisket, säger de.

lagen 40 § och de föreskrifter som följer av lagen.

– Man ser på sättet att föra spöt om det handlar om ryckfiske, säger Arne Perming. Rycken sker upprepade gånger och i sidled.

– Detta måste konstateras av fisketillsynsmannen och sedan beskrivas i rapporten, säger polisinspektör Patrik Sundlöf. Man ska utgå från att domstolen inget begriper om fiske och därför behövs en kort redogörelse för var brottet består och att den misstänkte fiskat på just det otillåtna sättet.

Fisketillsynsmannen ska förstås också anteckna exakt tid och plats för händelsen, väderförhållanden och andra iakttagelser som kan ha betydelse för argumentationen och bevisningen.

2 KONFRONTATIONEN

När bilden av situationen är klar ger sig fisketillsynsmännen tillkänna och går fram till fiskaren.

– Vi presenterar oss och ber att få titta på fiskekortet och frågar om personen känner till vilka fiskeregler som gäller, säger Arne Perming. Om vi har sett att fiskaren begått vad vi uppfattar som ett lagbrott informerar vi personen om detta och frågar om fiskaren håller med om att våra iakttagelser stämmer.

Åklagaren Jan Söderqvist påpekar här att det är skillnad på att erkänna en brottslig gärning och att ”vitsorda de faktiska omständigheterna”.

– Huruvida det verkligen är begånget ett brott eller ej avgörs varken av fisketillsynsmannen eller av fiskaren själv. Det är ytterst domstolens sak att avgöra om handlingen skett ”uppsåtligt eller av oaktsamhet” och av det skälet kan betraktas som en brottslig gärning. Det kan dock finnas omständigheter som gör att handlingen ändå inte betraktas som ett brott.

– Fisketillsynsmannen ska alltså enbart fråga om fiskaren håller med om och erkänner gärningen som sådan.

Om fiskaren nekar står ord mot ord. Det understryker ytterligare hur viktigt det är att ha gjort noggranna iakttagelser och anteckningar som kan utgöra underlag för ett trovärdigt vittnesmål.

I det fall fiskaren saknar giltigt fiskekort utgör avsaknaden av fiskekort det faktum man ska bli överens om, inte huruvida det är uppsåtligt eller oaktsamt.

– Vid misstanke om brott ska den misstänkte identifieras, säger Jan Söderqvist. Fisketillsynsmannen har då rätt att begära att få se legitimationen och fiskaren är skyldig att identifiera sig. Om fiskaren vägrar

– En vanlig överträdelse i Bergforsen är att oseriösa fiskare använder sig av ryckfiske, säger Olle Graneheim, när de tror att de inte är iakttagna.

kan fisketillsynsmannen kalla på polis och hålla kvar den misstänkte på platsen tills polis anländer.

– I alla sammanhang gäller dock proportionalitetsprincipen att inte använda mer våld än vad situationen kräver och vad som är rimligt i förhållande till brottets art och straffsatser.

Polisen beslutar sedan om nästa steg.

– Mellan polisstationen i Timrå och Bergforsens fiskevatten är det tio minuter med bil och vi kan i de flesta fall vara på plats ganska snabbt, säger Patrik Sundlöf. Men sker detta i Norrlands inland och närmaste patrull är 20 mil bort så kanske det inte är rimligt att komma dit.

Då fattar polisen beslut om att häva gripandet. Fisketillsynsmannen måste då släppa den misstänkte utan att ha kunnat säkra identiteten. Ett foto med mobiltelefon och ett registreringsnummer på bilen kan dock vara till hjälp vid en eventuell förundersökning.

Det normala är ändå att fiskaren brukar visa sin legitimation.

– Då är det bra att även notera giltighetsdatum och bilden på legitimationen, säger polisinspektör Göran Engvall. En notering om att ”jag tyckte att bilden överensstämde väl med personens utseende” kan stärka identifieringen om personen till exempel skulle säga att han aldrig varit på den platsen vid den tidpunkten.

När alla uppgifter är klara informerar fiskaren om att händelsen kommer att polisanmälas.

3 BESLAG

Varken poliserna eller åklagaren är särskilt förtjusta över att redskap och annan utrustning tas i beslag i tid och otid.

– Beslag kan göras av två skäl, säger Jan Söderqvist. Det ena är att föremålen ska användas som bevis. Det andra är att föremålen ska förverkas som en del av straffet. Av fisketillsynsmannens rapport ska det framgå av vilket skäl beslaget gjorts, om det är ett ”bevisbeslag” eller ett ”förverkansbeslag”. Ett bevisbeslag

ska hävas så snart det inte längre behövs i utredningen.

I det fall otillåtna redskap har använts kan redskapen förstås vara viktiga som bevismaterial. Om redskapen däremot tagits i beslag för att förvaras i väntan på fällande dom, och sedan förverkas, finns en del komplikationer.

– Den som fått egendom beslagtagen kan omedelbart begära prövning av beslaget, säger Jan Söderqvist. Det regleras i Rättegångsbalken 27 kap. En domstol ska då inom några dagar avgöra om beslaget ska bestå eller om det ska hävas. En faktor som påverkar beslutet är värdet av de beslagtagna föremålen i förhållande till det misstänkta brottet. Värdet på beslaget ska stå i proportion till brottets beskaffenhet. Föremålen ska också ha anknytning till det misstänkta brottet.

– Det är alltså viktigt att fisketillsynsmannen noga anger vari beslaget består, i detalj, och även gör en uppskattning av föremålens värde. Om en sådan värdering saknas godtar domstolen i allmänhet den

misstänktes egna uppgifter vid en bedömning.

Vem som är ägare till redskapen bör klarläggas, då den tilltalade inte sällan hävdar att redskapen är lånade. Eventuella skador på redskapen ska också dokumenteras. I annat fall kan ägaren kräva ersättning av uppkomna skador när redskapen eventuellt senare återlämnas.

Vid inlämnandet av den beslagtagna utrustningen upprättar polisen ett beslagsprotokoll.

4 POLISANMÄLAN OCH FISKETILLSYNSRAPPORT

När konfrontationen är avslutad och alla uppgifter är dokumenterade, och misstankarna fortfarande kvarstår, ska händelsen polisanmälas. Beslagtagen utrustning ska lämnas in på närmaste polisstation.

I oktober härom året beslagtogs Olle Granheimer ett stort olovligt och olagligt utsatt laxnät inom Bergesforsfiskets område. Det var ett brott både mot fiskerätten och mot lagstiftningens generella nätfiskeförbud i området.

– När Olle kom upp till polisstationen insåg jag att vi inte hade någon plats att förvarara nätet här, säger Patrik Sundlöf. Så då uppdrog jag åt honom att förvara redskapet på lämpligt ställe, men beslutet var alltså polisens.

Polisanmälan ska åtföljas av en fisketillsynsrapport som lämnas in till polisen inom några dagar efter händelsen. Rapporten ska innehålla nödvändigt underlag för att polisen ska kunna inleda en meningsfull förundersökning.

Annars hamnar rapporten i papperskorgen.

Uppgifter som måste finnas med är:

- En säker identifiering av den misstänkte.
- Tid och plats för det misstänkta brottet.
- Beskrivning av vad som hänt, fisketillsynsmannens iakttagelser, till exempel hur gärningsmannen var klädd, vad han gjorde och varför fisketillsynsmannen uppfattade

händelsen som ett brott. Finns fler vittnen?

- Den misstänktes inställning till handlingen.

- Uppgifter om eventuellt beslag. Polisinspektör Patrik Sundlöf understryker att rapporten ska vara fullödlig men kortfattad.

– Vi är inte betjänta av en roman som tar flera timmar att läsa igenom.

5 POLISENS ÖVERVÄGANDEN OCH FÖRUNDERSÖKNING

Polisen tar emot och upprättar en polisanmälan, förutsatt att det finns användbara uppgifter från fisketillsynsmannen.

– Vi vill gärna ha en separat rapport för varje misstänkt person, i det fall det är flera fiskare inblandade, säger Göran Engvall. Man kan inte dömas kollektivt för ett brott i Sverige.

Polisanmälan utmynnar sedan i ett beslut om förundersökning.

– När fisketillsynsrapporten kommit in ska polisen omgående besluta om förundersökning ska inledas eller om ärendet ska avskrivas, säger åklagare Jan Söderqvist. Polisen ska då också fatta beslut om eventuella beslag ska fastställas eller hävas.

Brott mot fiskelagen betraktas alltid som ”brott av enkel beskaffenhet”. Och då är polisen förundersökningsledare. Vid grövre brott är det alltid en åklagare som blir förundersökningsledare.

Polisen genomför alltså förundersökningen vid fiskebrott.

I de fall fisketillsynsmannen lämnat en tillfredsställande och användbar rapport behöver han i de flesta fall inte förhöras ytterligare. Allt finns ju redan nedskrivet.

Däremot kallas den misstänkte fiskaren till förhör och får då redogöra för händelseförloppet. Även vid polisförhöret är det ganska vanligt att den misstänkte erkänner händelseförloppet men förnekar brott.

När förundersökningen är slutförd sammanställs ett förundersökningsprotokoll med alla befintliga handlingar i ärendet som bilagor.

Förundersökningen överlämnas till åklagare.

– Även i detta skede kan ärendet, bildligt talat, hamna i papperskorgen, säger åklagare Jan Söderqvist. Polisens förundersökning måste hålla tillräckligt hög kvalitet för att hålla för ett åtal. Annars är det meningslöst att fortsätta att driva ärendet vidare.

6 ÅTAL ELLER STRAFFÖRELÄGGANDE

Om polisens utredning ger tillräckligt underlag fattar åklagaren beslut om lagföring av den misstänkte

I det här skedet har många ”hederliga tjuvfiskare” kommit till sans och insett att de faktiskt har gjort något dumt.

– Då får de ett erbjudande att ta ställning till, säger Jan Söderqvist. Som åklagare är jag beredd att låta den misstänkte komma undan med ett strafföreläggande, ett bötesföreläggande, om han erkänner brottet. Då blir det böter i form av ett inbetalningskort samt att det eventuella beslaget blir förverkat.

Därmed slipper den tilltalade genomlida tingsrättsförhandlingar och få en eventuell dom som kommer att hamna i brottsregistret.

Även ett strafföreläggande antecknas i brottsregistret men betraktas ofta inte lika allvarligt som en fällande dom i domstol.

Om den misstänkte förnekar brott väcker åklagaren åtal.

– Väl i tingsrätten brukar de flesta ändå mjukna och erkänna, säger Jan Söderqvist. Men nu är det väldigt viktigt att fisketillsynsmannen har noggranna anteckningar och kan redogöra för vad som verkligen hände. För om han börjar sväva på målet och tveka om detaljerna kan fiskaren mycket väl frikännas, i brist på övertygande bevis. Och det kan ha dröjt över ett år mellan händelsen och domstolsförhandlingen.

Lång näsa till fisketillsynsmannen alltså, som varit så övertygad om att fiskaren skulle få sitt straff men som själv förberett sig dåligt och glömt vad som hände den där dagen.

15 värdar sköter fisketillsyn i Nedre Ljungan

– Numera är det sällan som någon fiskare bryter mot reglerna

Kenneth Ottosson, i förvaltningsgruppen för Nedre Ljungans Sportfiske, är uppdragsgivare åt fisketillsynsmannen Andreas Östlund-Hall.

– Vi stämmer hela tiden av med varandra hur man ska agera i komplicerade fall.

I Ljungan är fisketillsynsmännen omdöpta till fiskevärdar. Här samverkar två fiskevårdsområden med regionens aktiva sportfiskare. 15 förordnade fisketillsynsmän ger goda råd till fiskekortsköparna och ser till att reglerna följs. Värskapet innebär dock inte att man ser mellan fingrarna på överträdelser.

Numera inträffar ytterst få incidenter i nedre delen av Ljungan. På några år byggdes en mycket effektiv organisation upp av Nedre Ljungans och Tuna

Östra fiskevårdsområdesföreningar. De båda områdena omfattar 18 kilometer av den lax- och öringrika nedre delen av älven.

– Vi fick tydliga signaler från

seriösa sportfiskare och fiskekortsköpare om att de var missnöjda med ordningen och efterlevnaden av fiskereglerna, säger Kenneth Ottosson som sitter i styrelsen för Nedre Ljungas fvof. Kritiken framfördes öppet och skoningslöst på sociala medier.

Fvof gick därför ut med en förfrågan till aktiva sportfiskare om deras intresse av att utbilda sig till fisketillsynsmän.

– Responsen blev över förväntan. Under några år etablerades

samarbetet och 2015 var den nya organisationen, Nedre Ljungans Sportfiske, på plats. 15 nya fisketillsynsmän var utbildade och förordnade. Samtliga är aktiva sportfiskare.

– Vi hade fler på kö, säger Kenneth Ottosson.

Samtidigt etablerades samarbetet mellan de båda fiskevårdsområdena. En verkställande förvaltningsgrupp bildades med en representant för vardera fvof och en representant för sportfiskarna. De tre leder tillsynen, föreslår fiskeregler och ansvarar för fiskekortsförsäljningen. Förvaltningsgruppen redovisar sitt arbete och får sitt mandat från respektive fvof:s fiskestämma.

Andreas Östlund-Hall är en av de nya fisketillsynsmännen. Han är ute vid älven minst ett par dagar i månaden.

Sprider sig snabbt

– Det sprider sig väldigt snabbt att fisketillsynen fungerar effektivt och det förekommer sällan att någon fiskare medvetet bryter mot reglerna. Det är till exempel förbjudet att använda spinnfluga med sänke och vid ett tillfälle kom jag på två fiskare som samtidigt stod med avslitna eller avklippta revar. Man kan mistänka att de använde otillåtna agn, men jag fick informera om reglerna och tyckte inte att jag kunde göra så mycket mer, säger Andreas-Östlund-Hall.

– Vid ett annat tillfälle stod en fiskare vid sin bil på parkeringsplatsen och förberedde fiske genom att göra i ordning sina redskap. Fiskaren saknade fiskekort och avbröt sina förberedelser. Nästa dag upptäcktes samma fiskare i samma situation av en av mina kollegor. Fiskaren blev då otrevlig och skällde ut kollegan.

Fiskaren hade dock inte begått något brott eller någon överträdelse av föreningens fiskeregler. Förvaltningsgruppen utfärdade istället en skriftlig varning att, om detta upprepades, skulle han stängas av från allt fiske i nedre Ljungan. Det innebär att han heller inte skulle få köpa fiskekort i Ångermanälven, In-

dalsälven, Ljusnan och Dalälven där lax- och havsöringsfisket förvaltas i samverkan i organisationen "Älvar i samarbete".

– Vi kan stänga av fiskaren, inte för att han begått någon överträdelse, utan för att han uppträtt hotfullt och otrevligt mot en av våra fisketillsynsmän, säger Kenneth Ottosson. Att köpa fiskekort är ingen "mänsklig rättighet" utan ett frivilligt affärsmässigt avtal mellan två parter.

Detaljerade fiskeregler

Nedre Ljungans Sportfiske har ganska utförliga fiskeregler, med fredningstider, minimimått och begränsande fiskemetoder utöver vad lagen föreskriver. Allt står nedskrivet på fiskekortet och finns även på anslagstavlor och föreningarnas hemsida. Den som köper ett fiskekort är skyldig att ta del av reglerna. Lax och öring med bibehållen fettfena måste till exempel alltid sättas tillbaka i älven.

Den naturliga reproduktionen ökar i Ljungan och under en av de senaste säsongerna fångades 1 300 havsöringar, varav cirka en fjärdedel med fettfena, och 300 laxar. Föreningarna och förvaltningsgruppen har infört obligatorisk fångstrapportering. Fångad fisk ska registreras inom 48 timmar. Den som underlåter att rapportera är inte välkommen som fiskekortsköpare nästa gång.

Fiskekortsförsäljningen ligger på runt 600 000 kronor om året. Merparten av pengarna samlas i en fiskevårdsfond för större projekt och en del av pengarna betalas ut till fiskerättsägarna som avkastning på fastigheternas fiskerätt. Fiskekortet säljas både via Internet, SMS och av flera näraliggande försäljningsställen.

Fisketillsynsmännen får ett gratis årskort och arbetskläder i ersättning. Minst en gång per månad ska var och en genomföra en tillsynsrunda utan att själv fiska samtidigt. Utöver det ska han vara beredd att utöva tillsyn även vid de egna fisketillfällena.

– Grundinställningen är att alla överträdelser ska rapporteras och be-

Andreas bevakar fisket i Nedre Ljungan

"Som fisketillsynsman ska man vara mentalt förberedd på att hamna i skarpt läge"

Andreas Östlund-Hall är en av 15 fisketillsynsmän i området för Nedre Ljungans Sportfiske.

ivras, säger Andreas. Vi ska upprätthålla ordning och reda och respekt för reglerna. Men i den övervägande delen av alla kontakter med fiskarna uppträder vi som serviceinriktade fiskevärdar. Vi tipsar om lämpliga flugor och drag och vi visar var de bästa fiskeplatserna är. Det är därför vi kallas fiskevärdar.

Andreas kontrollrunda och vardagsförberedelser

Alla papper i ordning. Samtidigt som Andreas Östlund-Hall fullgör sina uppgifter som fisketillsynsman passar han på att ge lite goda råd till fiskaren.

– Gästerna ska känna sig välkomna till fiskevattnet, säger han.

Andreas Östlund-Hall kliver ut i vattnet och fram till flugfiskaren som står ute i Ljungan med vatten upp till midjan. De pratar en stund. Fiskaren öppnar bröstfickan och tar fram fiskekortet. Allt är i sin ordning. De pratar ytterligare en stund innan Andreas vänder tillbaka upp mot stranden.

Andreas har en checklista som han går igenom inför varje tillsynsrunda och även inför varje möte och kontakt med en fiskare.

– När jag närmar mig en fiskare står jag stilla ett tag och reflekterar över vad jag iakttar. För det kan ju hända att jag måste kunna återge

vad jag sett och vad som hänt i ett förhör eller vittnesmål långt senare. Och då måste jag vara säker på min sak. Som fisketillsynsman ska man vara mentalt förberedd på att hamna i skarpt läge.

– Om jag då ser något misstänkt går jag fram och presenterar mig och frågar om fiskaren känner till

vilka regler som gäller och konfrontera fiskaren med mina iakttagelser. Visar det sig att fiskaren har brutit mot reglerna, eller saknar fiskekort, säkrar jag först identiteten på fiskaren genom att titta på legitimationen. Om det är ett uppenbart lagbrott tar jag redskap och fångst i beslag och gör en polisanmälan. Om det är en överträdelse av föreningsarnas fiskeregler rapporterar jag till förvaltningsgruppen för Nedre Ljungans Sportfiske som i sin tur skickar ut en betalningsuppsmaning för kontrollavgift.

Andreas försöker alltid stämma av med någon i förvaltningsgruppen direkt på plats, inte minst för att få stöd för sina beslut.

Konsekvent i tveksamma fall

– I vissa tveksamma bedömningsfall är det också viktigt att hela gruppen fisketillsynsmän är samordnade och agerar konsekvent med enhetliga bedömningar.

Innan Andreas Östlund-Hall åker ut på en tillsynsrunda går han igenom sin utrustning. Tjänste-tecknen ska sitta fast på jackan och länsstyrelsens bevis om förordnande ska ligga i fickan, liksom det egna fiskekortet. Förvaltningsgruppen har tagit fram en manual med gällande lagar, fredningstider och andra regler som underlag och stöd för snabba beslut och bedömningar.

– Måttband, papper och penna och mobiltelefon står också på checklistan. Det vore ju pinsamt om en fångad fisk uppenbart är för liten och jag skulle sakna måttband för att kunna belägga det.

Alla 15 fisketillsynsmän och förvaltningsgruppen har en facebook-grupp där de nästan dagli-

Ibland måste fisketillsynsmannen kunna ta sig ut till en sportfiskare för att kontrollera fiskekortet. Då är det bra med en ändamålsenlig utrustning.

Fisketillsynsmannen ska kunna legitimera sig och stärka sin behörighet att bedriva fisketillsyn.

gen diskuterar olika händelser och iakttagelser. Om någon iakttagit en person som agerat konstigt kan övriga fisketillsynsmän hålla särskild uppsikt efter någon viss bil eller andra kännetecken.

– Organisationen blir på så sätt väldigt effektiv och samkörd.

Frågetecken om gränsdragning

Gränsdragningen mellan vad som är ett åtalbart brott mot fiskerilagstiftningen och vad som ska betraktas som en överträdelse av föreningens egna fiskeregler innehåller fortfarande en del frågetecken.

Kontrollavgiften används några gånger om året i nedre Ljungan, i fall där fiskaren innehaft giltigt fiskekort men brutit mot någon av föreningens regler. I ett fall har fiskaren smitit från betalning men då var det en utländsk medborgare bosatt i ett annat land.

– Man kan förstås inte lägga ner hur mycket resurser som helst på att få in en kontrollavgift.

Minimimåttet på lax och havsöring i nedre Ljungan föreskrivs av Havs- och vattenmyndigheten. Om fisken är mindre är det ett brott mot fiskelagen och ska polisanmälas. Om fiskevårdsområdet däremot har höjt minimimåttet ytterligare, och fisken inte håller det skärpta måttet, blir fångsten en överträdelse av föreningens regler som kan leda till krav på kontrollavgift.

Kerstin Söderlind, Länsstyrelsen i Skåne:

– Vanligaste orsaken till avslag är att den sökande finns med i brottsregistret

Kerstin Söderlind handlägger fisketillsynen vid Länsstyrelsen i Skåne

Några gånger har det hänt att Länsstyrelsen i Skåne avslagit en ansökan om förordnande som fisketillsynsman.

– Det har nästan uteslutande berott på att personen återfunnits i brottsregistret, säger Kerstin Söderlind vid Länsstyrelsens fiskeenhet. Ett gott råd är alltså att uppdragsgivaren stämmer av med den blivande fisketillsynsmannen och klargör att den sökandes bakgrund kommer att kontrolleras, innan man kostar på en utbildning.

Länsstyrelsen i Skåne håller i genomsnitt en kurs om året för blivande fisketillsynsmän, med ungefär 30 deltagare varje gång.

– Här i Skåne finns ingen annan som tagit initiativ till att utbilda fisketillsynsmän, så då gör vi det själva på Länsstyrelsen och vi tar en kursavgift på 800 kronor.

Kerstin Söderlind påpekar att en titt i brottsregistret kan vara en god idé redan före utbildningen.

– Ofta betalas utbildningen av en fiskevårdsområdesförening eller annan uppdragsgivare, och om det blir avslag på grund av att personen är straffad är pengarna bortkastade.

Intresset är stort för utbildningen. För att gå kursen behövs inga kvalifikationer eller krav. ”Vem som helst” får utbilda sig till fisketillsynsman.

Hela utbildningen genomförs vid ett och samma tillfälle, under en intensiv dag på Länsstyrelsen i Kristianstad. Motivet till att koncentrera kursen är att det inte finns resurser att driva utbildningen i studiecirkelform med upprepade kvällsträffar under flera veckor.

Pålästa i förväg

– Vi skickar ut utbildningsmaterialet i förväg och har som krav att deltagarna ska ha läst allt och förberett sig noga. Sedan går vi systematiskt igenom alla moment och avsnitt i utbildningen och avslutar med ett prov samma dag.

Det är först när ansökan om förordnande kommer in till Länsstyrelsen som den sökandes bakgrund granskas.

– Först och främst ska ansökan vara kopplad till ett visst område där fisketillsynen ska bedrivas, till exempel ett eller flera fiskevårdsområden. För varje område ska det finnas en uppdragsgivare som måste underteckna ansökan.

Kerstin Söderlind berättar att det förekommit att en blivande fisketillsynsman försökt ”ta sig” ett område utan att ha något uppdrag från föreningen eller fiskerättsägaren.

– Motiven kan verka grumliga, men kanske vill personen skapa sig inflytande inom ett fiskevatten. Därför är vi mycket noga med att få in bekräftelser och underskrifter från samtliga uppdragsgivare i de områden som omfattas av förordnandet.

Bekräftelse även vid förlängning

Samma sak gäller efter tre år, när ett förordnande ska förlängas. Även då kräver Länsstyrelsen en bekräftelse

LÄNSSTYRELSEN HAR EGNA FISKETILLSYNSMÄN

Länsstyrelsen i Skåne är själv uppdragsgivare för fisketillsynsmännen på kusten.

– Det handlar om att stärka och komplettera Kustbevakningens fisketillsyn av redskapsmärkning, fredningsområden och fredningstider, säger Kerstin Söderlind vid Länsstyrelsen i Skåne.

Länsstyrelsen i Skåne anlitar i huvudsak ett 20-tal frivilliga fisketillsynsmän som bevakar fritidsfisket längs kusten. Kusten är indelad i sex zoner men ett förordnande omfattar hela kusten.

– Våra kusttillsynsmän bedriver i huvudsak en ideell verksamhet och får enbart en mindre ersättning för resor. Kustens fisketillsynsmän utövar sitt uppdrag framför allt när de är ute på egna fisketurer.

AVTAL MED Hav

Länsstyrelsen har, förutom de egna kusttillsynsmännen, ett avtal med Havs- och vattenmyndigheten om samverkan med fiskekontrollanterna i Simrishamn.

– Fiskekontrollanternas uppgift är i första hand att kontrollera yrkesfiskets fångster och landningar. När de får tid över kan de även bedriva tillsyn av fritidsfisket.

På skånska kusten får allmänheten fiska med vissa mängdfångande redskap även på enskilt vatten. Där gäller lagens redskapsbegränsningar (till exempel på 180 meter nät) generellt. För vissa arter finns dessutom fredningstider och utanför vatten-

dragens mynningar kan finnas fredningsområden. Alla mängdfångande redskap ska dessutom vara reglementsenligt märkta.

BROTT MOT LAGSTIFTNINGEN

– Största skillnaden mellan fisketillsyn i havet och i sötvatten är förstås kravet på fiskekort eller annat tillstånd som gäller i sötvatten medan det i havet i huvudsak handlar om brott mot fiskeregler i föreskrifter.

Länsstyrelsen redovisar årligen sin fisketillsyn till Havs- och vattenmyndigheten. Där framgår att 2015 fanns i länet sammanlagt 332 förordnade fisketillsynsmän, varav sju kvinnor.

311 av dessa hade förordnande i sötvatten, 130 hade förordnande i kustmynnande vattendrag och 42 hade förordnande i havet (att summan blir fler än 332 beror på att många tillsynsmän har förordnande i flera områden, ibland både kust och sötvatten).

332 förordnade fisketillsynsmän är ju faktiskt ganska många, säger Kerstin Söderlind, och en sammanställning för hela landet visar att det finns cirka 7 000 fisketillsynsmän.

från uppdragsgivarna.

– Uppdragsgivaren och fisketillsynsmannen kan ju ha blivit oense under tiden och då ska vi inte förlänga förordnandet.

Vid förlängningen görs även en ny kontroll i brottsregistret.

I villkoren för att förordna en fisketillsynsman för ett visst område sägs att det ska finnas ”ett behov”; om det saknas behov ska ansökan avslås.

Bra med grupp

– Det har vad jag känner till aldrig hänt, säger Kerstin Söderlind. Vi anser att uppdragsgivaren är den som bäst kan bedöma behovet, och om en fiskevårdsområdesförening står bakom ansökan har vi ingen anledning att ifrågasätta behovet. Det är dessutom bra med flera fisketillsyns-

män som kan arbeta i grupp.

Så fort ett förordnande upphör ska tjänstetecknen återlämnas till Länsstyrelsen. Att använda tjänstetecknen utan att vara förordnad innebär urkundsförfalskning. Och att slarva bort sina tjänstetecken kan vara lika illa.

Brottsliga syften

– Det har faktiskt hänt att förkomna tjänstetecken använts i brottsliga syften vid ett par tillfällen här i Skåne. Bland annat har man använt tjänstebrickan och utgett sig för att vara polis och få tillträde till gamla människors lägenheter för att stjäla saker. Tjänstetecken får alltså inte komma på drift.

– Just för att tjänstetecknen kan missbrukas har vi föreslagit att de

ska ersättas med ett identitetskort som fisketillsynsmannen bär synligt på bröstet. Det skulle minska risken för missbruk och för falsk användning av tjänstetecken.

Länsstyrelsen och Kerstin Söderlind försöker ibland följa upp hur det går för de tillförordnade fisketillsynsmännen.

– Vi ser att människor är olika och att personligheten spelar stor roll. Vissa fisketillsynsmän lyckas få sina ärenden hela vägen till fällande domar medan andra misslyckas och får sina rapporter och ärenden avskrivna. Det kan bland annat beror på hur väl skrivna deras rapporter om överträdelser är. Vissa fisketillsynsmän råkar ofta i bråk medan andra nästan aldrig hamnar i akuta konflikter. Och det kan nog bero på deras personligheter.

SÅ HÄR ANSÖKER DU OM FÖRORDNANDE SOM FISKETILLSYNSMAN

Ansökningsblankett finns hos länsstyrelserna.

Ansökan skickas till den länsstyrelse där du bor, även om fisketillsynsområdet ligger i ett annat län.

Till ansökan bifogas kopia av ditt utbildningsbevis.

I ansökan ska dina personuppgifter och kontaktuppgifter framgå och om ansökan avser ett nytt förordnande eller en förlängning.

Fisketillsynsområdet ska anges och beskrivas, och om uppdraget gäller enskilt och/eller allmänt vatten.

Minst en person ska som referens intyga din lämplighet som fisketillsynsman.

De blivande uppdragsgivarna ska ange sina kontaktuppgifter och skriva under ansökan. Om det finns flera uppdragsgivare måste samtliga skriva under.

Din underskrift av ansökan

innebär också att du samtycker till att länsstyrelsen får göra en kontroll i Rikspolisstyrelsens belastningsregister.

När länsstyrelsen fattat sitt beslut och tillstyrkt ansökan om förordnande skickas förordnandet till dig med post. Du ska skriva din namnteckning på förordnandet. Även tjänstetecknen, brickorna, bifogas förordnandet. Förordnandet ska, tillsammans med legitimation och tjänstetecken, alltid bäras under tjänstgöring.

Av förordnandet framgår i vilka områden du har rätt att utöva fisketillsyn samt vilka befogenheter du har (rätt att beslagta utrustning etc).

Förordnandet gäller i tre år och måste därefter förnyas. När förordnandet gått ut måste tjänstetecken återlämnas till länsstyrelsen.

Ansökan om förordnande som fisketillsynsman lämnas till länsstyrelsen.

Fisketillsyn

Rapport överträdelse av fiskebestämmelse

Datum

Datum	Klockslag
-------	-----------

Fiskevattenägare

Namn	
Telefon	Mobiltelefon

Fiskevattnets namn
Plats

Namn på den/de som misstänks för överträdelse av fiskebestämmelse

Namn		Personnummer
Adress		
Postnummer	Postadress	

Namn		Personnummer
Adress		
Postnummer	Postadress	

Registreringsnummer på bil

Misstanke mot om brott mot följande fiskebestämmelser

☐	Fiskat utan gällande fiskekort/tillstånd
☐	Fiske under otillåten tid
☐	Fiske med otillåtet redskap
☐	Otillåtet antal redskap
☐	Otillåten nätlängd
☐	Otillåten maskstorlek
☐	Felaktig/bristande redskapsutmärkning
☐	Otillåtet minimimått mått på fisken
☐	Fiske inom fredningsområde under förbudstid
☐	Fiske av fredad art (t ex ål)
☐	Annat (se redogörelse nedan)

Redogörelse av händelsen (ev lagstiftning)

☐	Erkänner	☐	Fömekar
--------------------------	----------	--------------------------	---------

Beslagtaget gods (se även bilaga beslagtaget gods)

--

Vittne

Namn	Personnummer
Telefon	

Namn	Personnummer
Telefon	

Tillsynsman

Namn	Personnummer
Adress	
Postnummer	Postadress
Förordnandets giltighetstid	
Underskrift tillsynsman	

Fisketillsyn

Kvitto på beslag (bilaga till rapport)

Datum

Datum	Klockslag
-------	-----------

Namn

Namn	Personnummer
Adress	
Postnummer	Postadress

På grund av misstanke om brott mot fiskelagen så har följande tagits i beslag

Redskap (beskrivning antal)

Fångst (fiskslag antal)

Underskrift av tillsynsman

Namnförtydligande

STUDIEPLAN FÖR UTBILDNING AV FISKETILLSYNSMÄN

Förslag till upplägg av utbildningen

Moment 1 lagstiftningen

Moment 2 fiskerätten

Moment 3 fisket och fiskevården

Moment 4 fiskevårdsområden och kontrollavgiften

Moment 5 digitala fiskekort och identitetskrav

Moment 6–10 fisketillsynen och dess utövande

Utbildningen omfattar bland annat de avsnitt som finns fastslagna i bilaga 3 till Föreskrifterna (FIFS 1985:3) om fisketillsynsmän.

Utbildningen av fisketillsynsmän kan genomföras på olika sätt. Lektioner och moment kan läsas in koncentrerat och avhandlas vid ett eller ett fåtal tillfällen, till exempel en heldag eller en helg, eller spridas över flera sammankomster.

Polis och representant för länsstyrelse ska närvara vid något tillfälle under utbildningen.

Utbildningen ska ledas av en kompetent studieledare och avslutas med ett slutprov.

MOMENT 1

Fiskets lagar och regler

Förberedelser:

Läs kapitlen om lagstiftningen, "Många lagar och regler för fisket" samt "Brott och straff" (sid 5-13).

Ladda ner aktuella lagar, förordningar och föreskrifter från riksdagen/Svensk författningssamling eller Havs- och vattenmyndighetens hemsida.

Bekanta dig med portalen Svenska fiskeregler.

Momentets frågeställningar:

- 1 Vad är skillnaden mellan lag, förordning och föreskrifter? Vad beslutas och utfärdas av respektive riksdag, regering och myndigheter? Vilka lagar, förordningar och föreskrifter bör en fisketillsynsman känna till?
 - 2 Diskutera begreppen fisk och fiske. Vilka fiskemetoder är förbjudna och vilka arter är fridlysta?
 - 3 När, var och hur ska fiskeredskap vara märkta och utmärkta?
 - 4 Vad innebär återutsättningsskyldigheten?
 - 5 Vad innebär försök och förberedelser till brott?
 - 6 Vilken sorts överträdelser och händelser ska polisanmälas och kan leda till allmänt åtal?
 - 7 Varför infördes kontrollavgiften?
 - 8 Diskutera hur lagar och regler inom fisket efterlevs.
-

MOMENT 2

Rätten att fiska

Förberedelser:

Läs kapitlen om fiskerätten, "Viktiga gränser för fiskerätten", "Fiskerätt är resursförvaltning", "Fiskerätten i allmänt vatten" samt "Fiskerätten i enskilt vatten" (sid 14-21).

Momentets frågeställningar:

- 1 Diskutera de administrativa gränser som påverkar regler och villkor för fisket.
- 2 Vilka regler begränsar allmänhetens fritidsfiske på allmänt vatten i havet och i de stora sjöarna?
- 3 Var i lagstiftningen återfinns frifiskereglerna för allmänhetens fiske på enskilt vatten för olika kuststräckor och i de stora sjöarna?
- 4 Vad betyder den enskilda fiskerätten för en fastighet?
- 5 Hur definieras fasta respektive rörliga redskap?
- 6 Vad är definitionen på fritt handredskapsfiske?

MOMENT 3

Fisket och fiskevården

Förberedelser:

Läs kapitlen om fisket och fiskevården, "Viktiga gränser för fiskerätten", "Fiskerätt är resursförvaltning", "Fiskerätten i allmänt vatten" samt "Fiskerätten i enskilt vatten" (sid 22-29).

Momentets frågeställningar:

- 1 Diskutera fiskereglernas syfte samt varför staten och dess myndigheter utfärdar föreskrifter för hur fisket får bedrivas.
 - 2 I vilka sammanhang kan Havs- och vattenmyndigheten utfärda föreskrifter som gäller även ovanför nedersta vandringshindret?
 - 3 På vilka sätt kan enskilda fiskerättsägare samverka och bedriva fiskevård i ägosplittrade vatten? Vad är skillnaden mellan olika förvaltningsformer?
 - 4 Hur utreds om en fastighet äger fiskerätt? Vad är skillnaden mellan skiftat och oskiftat fiske?
 - 5 Vilka olika former för fiskeupplåtelser kan förekomma?
 - 6 Vad innebär fiskelicens och personlig fiskelicens och vad innebär avsaluförbudet?
-

MOMENT 4

Fiskevårdsområden och kontrollavgiften

Förberedelser:

Läs vägledningmaterialet "Att bilda fiskevårdsområde – Så här går det till" samt vägledningmaterialet "Att införa kontrollavgift – så här går det till" (Laddas ned från Sveriges fiskevattenägareförbunds hemsida).

Momentets frågeställningar:

- 1 Vad är syftet med ett fiskevårdsområde?
- 2 Vem kan införa kontrollavgift och när får den tillämpas?
- 3 Vilka regelbrott ska polisanmälas och kan leda till allmänt åtal? Vad är skillnaden mellan ett brott mot fiskelagen och en överträdelse av regler som beslutats av en fiskevårdsområdesförening? Diskutera gränsdragningen mellan ett lagbrott och en kontrollavgiftsfråga?

MOMENT 5

Digitala fiskekort och identitetskrav

Förberedelser:

Läs vägledningmaterialet "Att införa kontrollavgift – Så här går det till"

Momentets frågeställningar:

- 1 Hur hanteras en fiskekortsköpare som inte kan identifiera sig?
 - 2 Vilka uppgifter ska finnas med på ett giltigt fiskekort?
 - 3 Hur kan identiteten hos köparen av ett SMS-fiskekort styrkas?
 - 4 Diskutera för och nackdelar med "gammaldags pappersfiskekort" och fiskekort köpta över Internet respektive SMS-fiskekort.
-

MOMENT 6

Fisketillsynen 1

Förberedelser:

Läs kapitlen "Fisketillsynen är en del av fiskevården", "Föreskrifterna om fisketillsynsmän" samt "Steg för steg till förordnandet" (sid 30–36).

Läs även reportaget "Kerstin Söderlind förordnar fisketillsynsmän" (sid 53–55)

Momentets frågeställningar:

- 1 Vad är fisketillsynens övergripande mål? Varför bedrivs fisketillsyn?
- 2 Vilka olika myndigheter och intressenter kan bedriva fisketillsyn, och vilken roll har de? Vad är polisens och kustbevakningens uppgifter inom fisketillsynen?
- 4 Vilka befogenheter har en enskild fiskerättsägare och vad är skillnaden i förhållande till en förordnad fisketillsynsman?
- 5 Vad innebär det att vara förordnad fisketillsynsman? Vad krävs för att bli förordnad? Har alla förordnade fisketillsynsmän samma befogenheter?

MOMENT 7

Fisketillsynen 2

Förberedelser:

Läs i kapitlet om "Fisketillsynsmannens rättigheter och skyldigheter", avsnitten om allmänna befogenheter, fiskarens identitet, husrannsakan och kroppsvisitation, rätt att undersöka fisk och redskap samt rätt att ta i beslag, anmälan om beslag, särskilt om beslag av fisk samt förverkande. (sid 37–39).

Läs även reportagen "15 samverkande fiskevärdar i Nedre Ljungan" samt "Andreas kontrollrunda och vardagsförberedelser" (sid 49–52).

Momentets frågeställningar:

- 1 Hur genomförs en rutinkontroll när det inte finns misstanke om brott? Hur bör fisketillsynsmannen presentera sig?
 - 2 Vilka befogenheter har en fisketillsynsman för att bedriva efterforskning av ett misstänkt brott? Vad har fisketillsynsmannen rätt att undersöka? Vad innebär husrannsakan?
 - 3 I vilka sammanhang har fisketillsynsmannen rätt att ta fångst eller redskap i beslag? Hur hanteras beslagtagna fångst eller redskap? Räknas beslaget i sig som ett straff? Hur anmäls ett beslag?
-

MOMENT 8

Fisketillsynen 3

Förberedelser:

Läs kapitlet "Fisketillsynsmannens rättigheter och skyldigheter", avsnitten om rätt att ansöka om föreläggande, frihetsberövande, nödvärn, rätt att bruka våld, rapportering, förstärkt straffskydd, tystnadsplikt och kontrollavgiften (sid 40–42).

Läs även reportaget "Viktigt med välskrivna fisketillsynsrapporter" (sid 45–48).

Momentets frågeställningar:

- 1 När får en fisketillsynsman frihetsberöva en misstänkt gärningsman? Har fisketillsynsmannen i detta fall några särskilda befogenheter?
- 2 Vad innebär nödvärn? Vem får agera i nödvärn?
- 3 När får fisketillsynsmannen använda våld?
- 4 Vad innebär förstärkt straffskydd?
- 5 Vad ska en fullständig fisketillsynsrapport omfatta?
- 6 Har fisketillsynsmannen samma befogenheter vid ett misstänkt brott mot fiskelagen som vid en överträdelse av en fiskevårdsområdesförenings egna regler?

MOMENT 9

Fisketillsynen 4

Förberedelser:

Läs kapitlet "Fisketillsynsmannens uppträdande" (sid 43-44).

Momentets frågeställningar:

- 1 Diskutera fisketillsynsmannens roll och allmänna uppgifter. Måste fisketillsynsmannen alltid beivra ett brott eller en överträdelse? I vilka situationer får man se "mellan fingrarna"?
 - 2 Vilka andra uppgifter än ren övervakning kan fisketillsynsmannen ha? Diskutera begreppet "fiskevärd".
 - 3 Vilka för- respektive nackdelar finns med att låta en fiskare som saknar giltigt fiskekort enbart lösa ett fiskekort på plats? Kan man ta ut dubbel avgift för ett sådant fiskekort, eller tvinga fiskaren att köpa den dyraste formen av årskort? Finns någon situation där en sådan situation skulle kunna betecknas som ett mutbrott?
 - 4 Får en fisketillsynsman provocera fram en brottslig handling för att "få fast" en misstänkt tjuvfiskare?
-

MOMENT 10

Fisketillsynen 5

Förberedelser:

Tänk igenom och förbered några situationer som urartar.

Momentets frågeställning:

- 1 Konfrontera varandra med beskrivningar av svåra och oväntade situationer och diskutera tillvägagångssätt och lösningar.

ADRESSER OCH LÄNKAR

Alla lagar och förordningar kan sökas och laddas hem via Svensk författningssamling på riksdagens hemsida www.riksdagen.se. Enklast är att skriva in lagens namn och beteckning i en sökmotor.

Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter kan sökas och laddas ner från myndighetens hemsida www.havochvatten.se. Observera att en föreskrift får sitt namn från aktuell myndighet när föreskriften skapas, och behåller alltså namnet även om myndigheten inte längre finns.

Aktuella lagar och förordningar:

Fiskelag (1993:787).

Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.

Lag (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde.

Lag (1981:533) om fiskevårdsområden.

Lag (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Polislag (1984:387).

Lag (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

Förordning (1992:1226) om Sveriges ekonomiska zon.

Lag (1966:374) om Sveriges sjöterritorium.

Havs- och vattenmyndighetens författningssamling:

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön.

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena.

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 1985:3) om fisketillsynsmän.

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 1994:14) om märkning och utmärkning av fiskeredskap.

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2011:13) om utsättning av fisk samt flyttning av fisk i andra fall än mellan fiskodlingar.

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 1982:3) om fiskevårdsområden.

Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om licens och tillstånd för yrkesmässigt fiske i havet (HVMFS 2014:19).

Samlingsadress för länsstyrelserna:

www.lansstyrelsen.se. Därifrån går det att söka vidare till respektive länsstyrelse. Länsstyrelserna tillhandahåller information och blanketter för ansökan om förordnande som fisketillsynsman.

Andra användbara adresser:

www.svenskafiskeregler.se (portalen svenska fiskeregler)

www.jordbruksverket.se

www.vattenagarna.se (Sveriges fiskevattenägareförbund)